

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

РУДЕНКО ВІКТОРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 336.021:330.322.024]:336.22(477)(043.5)

**ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Київ-2023

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі фінансів імені Віктора Федосова Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
МЕЛЬНИК Віктор Миколайович,
Державна освітня установа «Навчально-методичний центр з питань якості освіти», директор;

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
СІДЕЛЬНИКОВА Лариса Петрівна,
Херсонський національний технічний університет (м. Хмельницький), завідувачка кафедри фінансів, обліку та оподаткування

доктор економічних наук, професор
СЛАТВИНСЬКА Марина Олександрівна,
Одеський національний економічний університет,
завідувач кафедри фінансів

доктор економічних наук, доцент
ЛОМАЧИНСЬКА Ірина Анатоліївна,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, завідувач кафедри економіки та підприємництва

Захист відбудеться «15» червня 2023 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана.

Із дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/scientific_council/d-26.006.04/ та в науковій бібліотеці імені М. В. Довнар-Запольського Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Олена ТИМЧЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Необхідною передумовою розвитку держави є здатність регулювати інвестиційні процеси на всіх рівнях економічної системи. Вона реалізується шляхом формування фінансових можливостей економічних агентів до здійснення інвестицій, а також створення соціально-психологічних умов, які стимулюють або стримують інвестиційну діяльність. Вирішення окреслених завдань значною мірою залежить від обґрунтованості та гармонізації обраних для проведення фіскальної політики методів, форм, інструментів і важелів, що діють у складі ключових підсистем фіскального механізму як засобу впливу держави на інвестиційні процеси.

Нестабільність сучасного світу з його численними викликами та загрозами, непередбачуваність наслідків багатьох подій свідчать про настання епохи турбулентності, що характеризується порушенням усталених умов перебігу суспільно-політичних і соціально-економічних процесів, що потребує зміни парадигми функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на тлі посилення деструктивних явищ, обумовлених пандемією COVID-19 і повномасштабним військовим вторгненням російської федерації в Україну.

Фіскальний механізм завдяки своїм складовим здатен вирішувати завдання регулювання інвестиційних процесів. Він дозволяє формувати не лише бюджетні ресурси держави, які в подальшому можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі, а й коригувати обсяги фінансових ресурсів, що залишаються у розпорядженні платників податків і можуть бути націлені на інвестування. В Україні невідповідність окремих складових фіскального механізму вимогам часу та неузгодженість його методів, форм, інструментів і важелів ускладнюють реалізацію фіскальної політики, орієнтовану на інвестиційний розвиток держави, проявами неефективності якої є необґрунтоване надання інвестиційних пільг, відсутність сприятливого інвестиційного режиму корпоративного оподаткування, нераціональне управління бюджетними інвестиціями, нецільове використання запозичених державою коштів і неконтрольоване надання державних гарантій.

Окреслене актуалізує необхідність формування в Україні умов для активізації інвестиційних процесів, формування збалансованої й узгодженої фіскальної політики та її реалізації через фіскальний механізм, що вимагає проведення нових досліджень у даному напрямі.

Фрагментарні наукові розвідки щодо взаємозв'язку фіску та інвестицій знайшли відображення у дослідженнях філософів Стародавньої Греції, Стародавнього Риму та Середньовіччя, представників раннього (Г. Скаруффі, Б. Даванцатті, В. Сттаффорда, Ж. Бодена) та пізнього меркантилізму (Т. Мена, А. Монкретьєна, Ж.-Б. Кольбера, С. Фортрея, А. Дженовезі, Дж. Ло), камералістів (Л. Секендорфа, Г. Брехта, Д. фон Джуста, Д. Бехера, Дж. фон Зонерфельса, І. фон Юсті), фізіократів (Ф. Кене, А.-Р.-Ж. Тюрго, П. С. Дюпон де Немура), представників класичної політичної економії (В. Петті, П. Буагільбера, Р. Кантільйона, Д. Юма, А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Ж.-Б. Сея, Дж.-С. Мілля, Ж. Сісмонді, Ф. Бастіа, П. Прудона, Г. Керрі, Н. Сенсора). Однак ґрунтовний теоретико-методологічний базис впливу фіску на інвестиції визначено у працях науковців провідних економічних шкіл ХХ-ХХІ ст.: інституціоналізму – Т. Веблена, Дж. Гелбрейта, В. Зомбарта, М. Олсона,

Д. Норта; неокласицизму – А. Пігу, В. С. Джевонса, Л. Вальраса, Л. фон Мізеса, Ф. фон Хайека, В. Ойкена, Л. Ерхарда, Дж. Б'юкенена, А. Л. Хіллмана, М. Фрідмена, Ф. С. Мишкіна; кейнсіанства і неокейнсіанства – Дж. М. Кейнса, Р. Харрода, Е. Хансена, Дж. Стігліца, Е. Аткинсона, П. А. Самюелсона, В. Д. Нордгауза, Г. Маньківа, О. Бланшара та інших.

Окремі питання фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів висвітлено у працях провідних вітчизняних учених, зокрема: Т. Богдан, О. Василика, В. Дем'янишина, В. Зимовця, І. Ломачинської, О. Кириленко, А. Крисоватого, С. Лондара, Т. Майорової, В. Мельника, В. Опаріна, Т. Паєнтко, Ю. Радіонова, О. Ракул, Л. Сідельникової, О. Сидорович, М. Слатвінської, А. Соколовської, О. Сущенко, А. Тимошенко, О. Тимченко, В. Тропіної, В. Федосова, С. Юрія та ін. Проблеми фіскальної політики у взаємозв'язку з інвестиційними процесами відображено у працях зарубіжних науковців, а саме: Дж. Андерсон, Ф. Барб'єро, Дж. С. Берганзи, Д. Берта, Б. Больніка, Ф. Бургера, Л. Р. Вайнстока, Т. Веліли, М. Дайнус, З. Дарваса, Д. Ф. Джейкобса, Б. Дікінсона, В. Зембури, Е. М. Золта, Т. Ігорі, К. Р. Іланфельда, Т. С. Ірвіна, Н. П. Кана, М. Кангіано, Дж.-Х. Кіма, Дж. Кріла, М. Марінкова, Н. Нерсесян, Е. Пері, С. Пфайффера, А. Раджарама, Л. Разлог, В. Танзі, Т. Тер-Мінассіан, Ч. Г. Тота, А. Тругера, А. Турріні, Б. Фетай, П. А. Харріса, Д. Чена, М. Шервуд та інших.

Водночас, визнаючи фундаментальну цінність доробку зазначених учених та їхній вагомий внесок у розвиток економічної науки, необхідно зауважити, що в умовах трансформації фіскальних відносин, обумовленої фінансовими кризами, пандемією, повномасштабними воєнними діями, наукові підходи до функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів потребують методологічного переосмислення, уточнення й доповнення. З огляду на це, нагальною потребою є дослідження особливостей впливу податкової, бюджетно-видаткової та боргової складових фіскального механізму на активізацію інвестиційної діяльності на всіх рівнях економічної системи. Крім того, успішна реалізація завдань вивчення та аналізу передових європейських практик та імплементація кращого досвіду країн ЄС становитиме неабияку значущість у контексті розвитку фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні. Відтак, актуальність, складність, практична важливість та недостатня теоретична опрацьованість зазначених проблем зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, завдання, логіку та структурну побудову.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів імені Віктора Федосова Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за темою: «Макрофінансове управління в системі публічних фінансів» (державний реєстраційний номер 0118U002170), у межах якої автором визначено теоретичний дискурс щодо функціонування та практичний базис щодо вдосконалення фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, та кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету за темою: «Фінансова політика України в сучасних умовах» (державний реєстраційний номер теми 0114U001083), в межах якої автором здійснено теоретичну концептуалізацію фіскальної політики та механізму її реалізації.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних домінант функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо покращання фіскальних можливостей активізації інвестиційної діяльності усіх економічних агентів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- аргументувати сутнісний зміст і взаємозв'язок інвестицій та фіску;
- здійснити теоретичну концептуалізацію фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів
- ідентифікувати структурні та функціональні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- розкрити зміст фіскальної політики як ідеологічної основи фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- обґрунтувати інституціональні засади побудови фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- розвинути методологічні підходи до дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- періодизувати еволюцію фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку на українських землях;
- здійснити аналіз ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на сучасному етапі;
- обґрунтувати інституціональні та структурні перетворення фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів під впливом євроінтеграції;
- визначити пріоритети та специфіку фіскального механізму регулювання інвестиційної активності домогосподарств;
- з'ясувати тенденції та особливості фіскального механізму регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання;
- окреслити мезо- та макрорівневі тренди фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- розробити пропозиції з удосконалення податкової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- висвітлити напрями реформування бюджетно-видаткової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів;
- обґрунтувати перспективи розвитку боргової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Об'єктом дослідження є система економічних відносин, пов'язаних із функціонуванням фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Предметом дослідження є науково-методологічний базис і практичний інструментарій функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Методи дослідження. У дисертації було використано спектр загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які базувались на діалектичному, системному та інституціональному підходах, що дозволило вирішити сформульовані завдання та досягти поставлену мету, зокрема: бібліометричний аналіз – для з'ясування сучасних тенденцій розвитку наукових досліджень у сфері взаємовпливу фіску та інвестицій; компаративний аналіз, методи узагальнення та абстрагування – для дослідження

категоріального апарату та уточнення сутності інвестицій, фіску, механізму, визначення специфічних властивостей фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів; наукової абстракції, індукції та дедукції – при дослідженні еволюції та об'єктивних передумов функціонування фіскального механізму в контексті впливу на інвестиції; порівняння та систематизації – для типологізації методів дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів; методи спостереження, вимірювання, статистичний аналіз – для виявлення та опису сучасних європейських й українських тенденцій функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів; кореляційно-регресійний аналіз – при визначенні особливостей впливу фіскальних показників на розвиток інвестиційних процесів на різних рівнях економічної системи України та країн ЄС; евристичні методи, аналіз та синтез – для пошуку та узагальнення основних напрямів модернізації фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні; графічний метод – для візуалізації отриманих результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові та законодавчі акти у частині регламентації фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, звітні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, статистичної організації Європейської Комісії Eurostat, публікації міжнародних економічних організацій, інформаційні ресурси мережі Інтернет, наукові праці провідних вітчизняних та закордонних учених, особисті спостереження та розрахунки дисертантки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і розробці пропозицій науково-практичного характеру щодо функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на основі підвищення ефективності його ключових складових з метою забезпечення інвестиційного розвитку держави. Найбільш вагомими результатами, що визначають наукову новизну дослідження та виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

– аргументовано сутність фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як системи фіскальних засобів, форм і методів впливу держави на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на стимулювання/стримування інвестиційної активності суб'єктів економічних відносин для забезпечення сталого розвитку, що слугує розширенню парадигмальних рамок фіскального механізму та покращанню теоретичного підґрунтя дослідження регульовального впливу фіску на інвестиції;

– обґрунтовано специфічні властивості фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, серед яких: цілеспрямованість (наявність мети та завдань функціонування); суб'єктно-об'єктність (існування суб'єкта та об'єкта впливу); цілісність (наявність елементів і взаємозв'язків між ними); емерджетність (можливість появи нових якостей); синергічність (спрямованість складових до самоорганізації); ієрархічність (наявність складових нижчого рівня, які функціонують на основі підпорядкування складовим вищого рівня); структурність (існування певної структури), які дозволяють виокремити його у складі фінансового та економічного механізмів, що уможлиблює більш чітку ідентифікацію закономірностей і суперечностей функціонування фіскального механізму та детермінації його регульовального впливу на інвестиційні процеси;

– визначено та деталізовано інституціональну структуру фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як сукупності взаємопов'язаних неформальних правил (когнітивний рівень), формальних правил (нормативно-правовий рівень), а також організацій (організаційний рівень) забезпечення їх виконання, що в комплексі здійснюють вплив на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів (ресурсно-технологічний рівень) з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на інвестиційний розвиток країни, що сприяє розвитку теоретико-методологічної бази дослідження в контексті врахування інституціональних трансформацій;

удосконалено:

– інструментарій оцінки ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на основі рейтингово-матричного підходу, що, на відміну від використовуваних, дозволяє враховувати вплив не лише фіскальних, а й інституціональних параметрів, та передбачає виділення трьох взаємозалежних складових ефективності: заходів (фіскальна активність), обмежень (інституціональне середовище) і результату (рівень інвестицій в економіці), який уможливорює здійснення порівняльного аналізу ефективності вітчизняного й іноземних фіскальних механізмів регулювання інвестиційних процесів;

– науково-методичні підходи до кількісної оцінки впливу фіскального механізму на інвестиційну активність домогосподарств, суб'єктів господарювання й держави та з'ясування тісноти зв'язку фіскальних факторів з результативним показником (масштабом інвестицій) за рахунок застосування інструментарію кореляційно-регресійного аналізу, що дозволяє виокремити найбільш статистично значимі фактори та розробити напрями посилення їх позитивного взаємозв'язку або послаблення їх негативної взаємозалежності з результативною ознакою;

– організаційні положення щодо управління наданням інвестиційних податкових пільг в Україні на основі застосування інфологічної моделі, яка, на відміну від існуючих, містить п'ять основних етапів: 1) попередня оцінка доцільності запровадження інвестиційних податкових пільг; 2) розробка та впровадження критеріїв надання інвестиційних податкових пільг; 3) пошук і використання додаткових інвестиційних фіскальних стимулів; 4) періодична оцінка ефективності використання інвестиційних податкових пільг; 5) забезпечення прозорості та відкритості надання й використання інвестиційних податкових пільг, що дає змогу використовувати інвестиційне пільгове оподаткування для стимулювання виключно тих інвестицій, реалізація яких неможлива без податкової підтримки з боку держави;

– науково-практичні підходи щодо впровадження консолідованого оподаткування як особливого податкового режиму, який, на відміну від використовуваних, наближає режим корпоративного оподаткування в Україні до європейської практики за рахунок уніфікації (повної чи часткової) процедури оподаткування групи взаємопов'язаних підприємств, одне з яких (материнське) управляє діяльністю інших (дочірніх) або контролює їх, що уможливорює формування додаткових умов для інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання шляхом зростання економічної ефективності діяльності всієї консолідованої групи загалом та кожного її учасника зокрема, високу конкурентоспроможність та зниження транзакційних витрат при взаємодії підприємств, пов'язаних єдиним виробничим процесом;

– комплекс заходів щодо реформування управління бюджетними інвестиціями в Україні на основі використання інфологічної моделі, яка, на відміну від відомих, передбачає удосконалення планування (шляхом розробки національної стратегії та/або плану бюджетних інвестицій, використання середньострокових фіскальних рамок, впровадження бюджетування за результатами, запровадження попередньої оцінки бюджетних інвестицій та введення їх незалежної експертизи), розподілу (на реалізацію стратегічних цілей повоєнного відновлення інфраструктури, розвитку зеленої й цифрової економіки та забезпечення соціально-економічної стійкості) та використання (на основі запровадження повторного техніко-економічного обґрунтування, введення обліку за методом нарахування, своєчасного та повного фінансування та контролю виконання) бюджетних інвестицій, що дає змогу реалізовувати тільки найпріоритетніші державні інвестиційні проекти, які мають чіткі технічні характеристики, пройшли ретельну процедуру ухвалення та відбору, є фінансово доступними і значною мірою забезпечують економічне зростання та суспільний добробут;

– домінанти впровадження «золотого правила публічних фінансів» у вітчизняну практику для забезпечення макроекономічної стабільності, підтримки стійкості боргової ситуації та забезпечення й захисту бюджетних інвестицій, зокрема за рахунок створення в Україні Агентства з управління бюджетними інвестиціями, що, на відміну від попередньо існуючих інститутів, уможливило підвищення прозорості боргового фінансування державних інвестиційних проектів та посилення контролю за здійсненням державних запозичень і наданням державних гарантій для стимулювання інвестиційного розвитку;

набули подальшого розвитку:

– сутнісно-змістовні основи категорії «інвестиції» у частині їх трактування як економічних відносин, що складаються в процесі вкладення капіталу (з урахуванням факторів часу і ризику) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання вигоди (зокрема в контексті сталого розвитку) й задоволення інтересів усіх суб'єктів цих відносин, які, на відміну від існуючих, роблять акцент на економічному змісті, призначенні й результаті здійснення інвестицій, що дає змогу окреслити орієнтири їх регулювання завдяки фіскальному механізму;

– теоретико-дефінітивна експозиція категорійно-понятійного апарату дослідження щодо обґрунтування сутності фіску в частині поєднання головних бюджетних потоків – надходжень (серед яких провідна роль належить податкам і державним запозиченням) та витрат (серед яких пріоритетне значення відіграють видатки та надання кредитів), що на відміну від існуючих фондово орієнтованих підходів, розширює трактування бюджету як усієї сукупності фінансових ресурсів, сконцентрованих у державному та місцевих бюджетах й державних цільових фондах та дозволяє оновити теоретичні засади формування інструментарію регулювання інвестиційних процесів;

– концептуальні підходи до ідентифікації складових фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів за рахунок виокремлення функціональних складових у вигляді основних підсистем – механізму формування доходів бюджетів, механізму здійснення видатків бюджетів, механізму перерозподілу доходів і видатків між бюджетами, механізму балансування бюджетів та механізму державного кредиту, а також структурних складових, які діють у межах цих підсистем, – методи, форми,

інструменти та важелі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що дає можливість обґрунтувати призначення та роль фіскального механізму у регулюванні інвестиційної активності суб'єктів економічної діяльності;

– трактування сутнісного змісту фіскальної політики як частини фінансової політики, що завдяки сукупності заходів та засобів, які змінюють бюджетні надходження й витрати, регулює розвиток держави та суспільства через вплив на різноманітні, зокрема інвестиційні процеси, а також підходи до виявлення та обґрунтування її цілей з урахуванням концепції сталого розвитку та сучасних глобальних викликів, до яких віднесено фіскальні, економічні, соціальні, екологічні та оборонні, що дозволяє розширити спектр охоплення фіскальною політикою процесів, які відбуваються у країні та соціумі;

– обґрунтування напрямів дії фіскальної політики за рахунок виокремлення консолідаційного (передбачає акумулювання фінансових ресурсів з метою формування бюджету держави), алокаційного (пов'язаний із розподілом обмежених фінансових ресурсів, що закумульовані у бюджеті) та регулювального (полягає у впливі держави завдяки складовим бюджету на перебіг соціально-економічних процесів), а також систематизація принципів фіскальної політики, які, на противагу використовуваним, містять загальні принципи (філософські, економічні, організаційні та юридичні) та специфічні (відображені у бюджетно-податковому законодавстві та характеризують особливості організації вітчизняних фіскальних відносин в Україні), що уможливило поглиблення ролі фіскальної політики у впливі на інвестиційні процеси через формування відповідного фіскального механізму;

– науково-практичні підходи до розроблення й реалізації концепції управління державними гарантіями у частині стимулювання інвестиційних процесів в Україні, яка, на відміну від існуючих, враховує формування належного інституціонального забезпечення (формальних і неформальних правил, що врегульовують надання державних гарантій; інститутів, які вчиняють правочини щодо державних гарантій; принципів управління державними гарантіями) та вдосконалення засад прийняття та виконання управлінських рішень про надання державних гарантій у найбільш ефективний спосіб.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені науково-методичні пропозиції та прикладні рекомендації збагачують теорію і практику функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні. Отримані результати дисертаційного дослідження знайшли своє практичне застосування у діяльності:

– Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики під час опрацювання законопроектів у сфері фіскального регулювання інвестиційних процесів (довідка від 22.06.2022 р.);

– Департаменту фінансів Вінницької обласної військової адміністрації для удосконалення управління бюджетними інвестиціями у частині їх планування, розподілу та використання (довідка №02-2-06/479 від 23.09.2022 р.);

– Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної військової адміністрації для здійснення фіскальної підтримки у спеціальних (вільних) економічних зонах і регіональних індустриальних парках з урахуванням досвіду провідних країн ЄС (довідка №1174/3-3 від 26.09.2022 р.).

Наукові розробки, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження впроваджені в освітній процес підготовки фахівців з фінансів, банківської справи та страхування у Вінницькому навчально-науковому інституті економіки Західноукраїнського національного університету при викладанні дисциплін «Фіскальне адміністрування», «Податкова система», «Митна справа», «Фіскальна медіація». Зокрема, під час проведення лекцій і практичних занять використовувалися теоретичні напрацювання авторки щодо формування фіскальної політики та функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів та практичні рекомендації щодо їх адаптації до вимог Європейського союзу (довідка від 03.10.2022 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати та положення наукової новизни, що наведені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних розробок автора.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження доповідалися та були схвалені на Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization» (м. Клайпеда, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку нової економічної системи на державному та регіональному рівнях» (м. Київ, 2019 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції економічного зростання: стратегії, напрями та пріоритети» (м. Запоріжжя, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України» (м. Вінниця, 2020 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Modern science: problems and innovations» (м. Стокгольм, 2020 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму» (м. Кам'янець-Подільський, 2020 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища» (м. Одеса, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові підходи до модернізації економіки та фінансової системи країни» (м. Ужгород, 2020 р.); XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва» (м. Харків, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Specialized and multidisciplinary scientific researches» (м. Амстердам, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «П'ятдесят четверті економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2021 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця, 2021 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціально-економічні трансформації у розвитку держави» (м. Вінниця, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні виклики для індустрії гостинності: економіка, менеджмент, дорадництво» (м. Київ, 2021 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ» (м. Чернівці, 2021 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку фінансової системи України в умовах

інтеграційних та глобалізаційних процесів» (м. Херсон, 2021 р.); Науково-практичній конференції «Прогнозування соціально-економічного розвитку: планування, управління та аналіз» (м. Дніпро, 2021 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» (м. Тернопіль, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, облік, фінанси та право: виклики сучасного інформаційного суспільства» (м. Полтава, 2021 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Херсон, 2021 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Modern trends of scientific development» (м. Ванкувер, 2022 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця, 2022 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансове регулювання зрушень у економіці України» (м. Мукачеве, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Economic activity in the special legal period» (м. Велико-Тирново – Харків, 2022 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Гостинність і туризм майбутнього: наукові та практичні горизонти» (м. Київ, 2022 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Хмельницький – Херсон, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Національні економіки в умовах новітніх глобальних викликів» (м. Харків, 2023 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Diversity and Inclusion in Scientific Area» (м. Варшава, 2023 р.).

Публікації. Основні наукові положення та результати дослідження опубліковано автором самотійно та у співавторстві у 60 наукових працях загальним обсягом 145,4 д.а., особисто автору належить 42,6 д. а., з них: 2 – розділи у колективній монографії, 24 статті – у зарубіжних виданнях та наукових фахових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах, 1 стаття – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у наукових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах, 32 публікації – в інших виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 410 сторінок. Робота містить 54 таблиці на 31 сторінці, 41 рисунок на 22 сторінках, 23 додатки на 73 сторінках. Список використаних джерел налічує 629 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів**» досліджено сутнісний зміст і роль фіску у регулюванні інвестиційних процесів, здійснено теоретичну концептуалізацію фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, ідентифіковано його структурні та функціональні складові.

У процесі дослідження встановлено, що інвестиції є рушійною силою розвитку будь-якої держави. Однак зміст останніх настільки багатогранний, що до цих пір знаходиться в епіцентрі дискусій учених. Розгляд основних трендів реалізації наукових досліджень щодо трактування сутності інвестицій проведено на основі

застосування методологічних положень контент-аналізу. Використовуючи базові ключові слова, які найчастіше зустрічаються в наукових публікаціях з вивчення дефініції «інвестиції», виокремлено дві ключові складові, які формують основу для визначення його сутності: I – капітал; II – вкладення. За результатами контент-аналізу та з урахуванням концепції сталого розвитку сформульовано авторське визначення поняття «інвестиції» як економічних відносин, які складаються в процесі вкладення капіталу (з урахуванням факторів часу і ризику) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання вигоди (зокрема в контексті сталого розвитку) й задоволення інтересів усіх суб'єктів цих відносин.

Аргументовано, що відображенням змісту інвестицій виступає інвестиційний процес, що, з одного боку, є двигуном соціально-економічного розвитку держави, а, з іншого боку, – акселератором, вплив на який з боку держави дозволяє регулювати даний розвиток. Водночас завдяки можливості стягувати податки та витратити бюджетні кошти, тобто фіску, держава може впливати на вкладення капіталу в соціально-економічну сферу, забезпечуючи її інвестиційний розвиток.

На основі вивчення історичних і наукових підходів до пізнання сутності поняття «фіск» запропоновано його трактування в аспекті поєднання головних бюджетних потоків – надходжень (серед яких провідна роль належить податкам і державним запозиченням) та витрат (серед яких пріоритетне значення відіграють видатки та надання кредитів). Причому бюджет запропоновано тлумачити у широкому розумінні як усю сукупність фінансових ресурсів, що централізується у державному та місцевих бюджетах, а також державних цільових фондах.

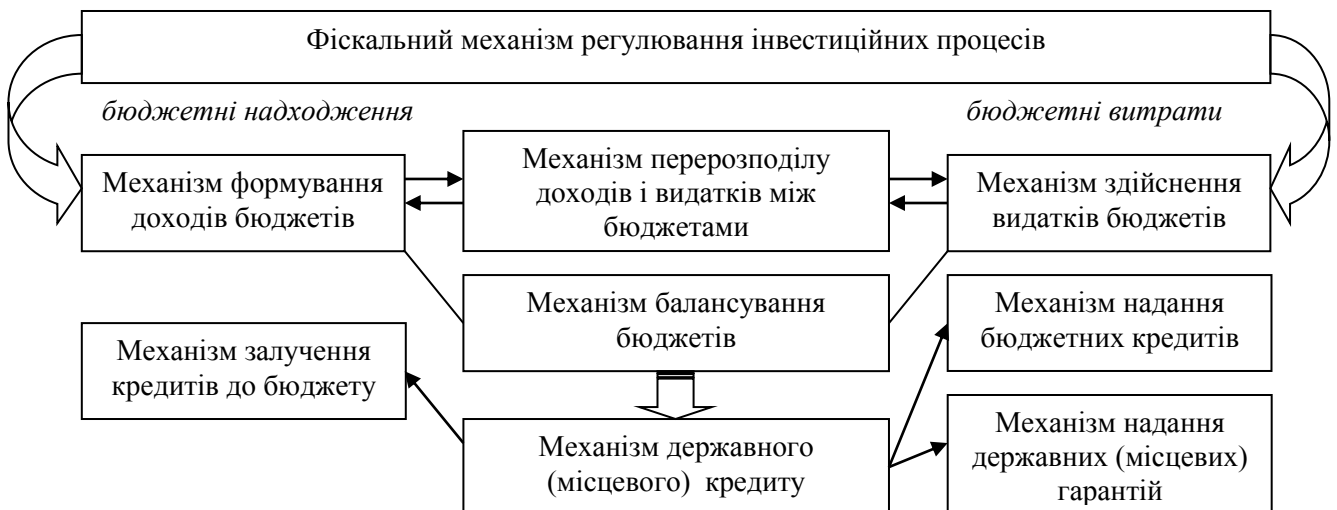
Детальний аналіз історичних аспектів і наукових ідей щодо впливу фіску на інвестиції дозволив визначити та систематизувати основні етапи формування і розвитку фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, серед яких: 1) етап ідей античності, середньовіччя та меркантилізму, на якому фрагментарно виникали елементи фіскального механізму регулювання інвестицій; 2) етап ідей класичної політичної економії та марксизму, на якому сформувались фундаментальні положення функціонування фіскального механізму та його впливу на інвестиції при превалюванні уявлень невтручання держави в економіку; 3) етап ідей інституціоналізму, на якому здійснювалась формалізація й стандартизація фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів; 4) етап ідей неокласицизму, на якому переважали міркування обмеженого впливу фіску на інвестиційну діяльність на мікро- та макрорівні; 5) етап кейнсіанства й неокейнсіанства, на якому обґрунтовувалась необхідність втручання держави завдяки фіскальному механізму на інвестиційні процеси, особливо в кризові періоди.

Системний аналіз економіко-технічного дискурсу щодо дефініцій «фіскальний», «механізм», «регулювання» дозволив обґрунтувати трактування сутності фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як системи фіскальних засобів, форм і методів впливу держави на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на стимулювання/стримування інвестиційної активності суб'єктів економічних відносин для забезпечення сталого розвитку.

З метою виокремлення фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів у складі фінансового та економічного механізмів, обґрунтовано його специфічні властивості, серед яких: цілеспрямованість (наявність мети та завдань

функціонування); суб'єктно-об'єктність (існування суб'єкта та об'єкта впливу); цілісність (наявність елементів і взаємозв'язків між ними); емерджетність (можливість появи нових якостей); синергічність (спрямованість складових до самоорганізації); ієрархічність (наявність складових нижчого рівня, які функціонують на основі підпорядкування складовим вищого рівня); структурність (існування певної структури). Доведено, що через наявність даних властивостей, фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів розвивається таким чином, що в його нових конкретних формах, в його новітніх станах зберігаються деякі характеристики, завдяки яким дану систему фіскальних відносин завжди можна відрізнити від інших систем.

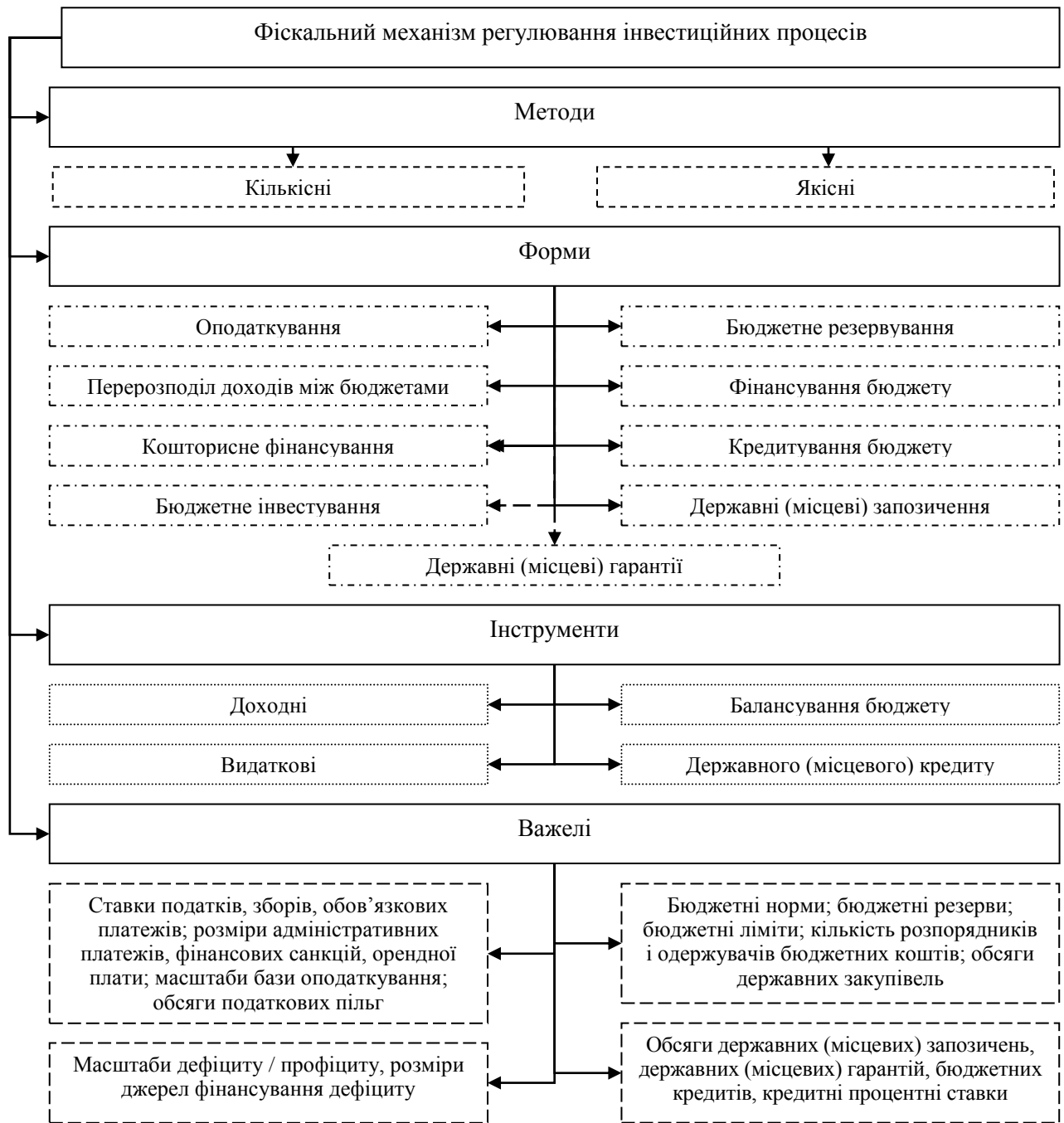
На підставі використання методів структуризації та ідентифікації складових фіскального механізму та з урахуванням напрямів руху бюджетних ресурсів у складі фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів виокремлено його функціональні складові (рис. 1).

Рис. 1. Функціональні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів

Джерело: розроблено автором

Встановлено, що фіскальний механізм є складно структурованою системою, елементи якої до цього часу не знайшли належного науково-теоретичного осмислення. Тому нами сформульовано та розмежовано структурні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, які діють у межах основних підсистем, – методи, форми, інструменти та важелі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, завдяки яким уможлиблюється вплив на інвестиційну активність суб'єктів економічної діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Структурні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів

Джерело: розроблено автором

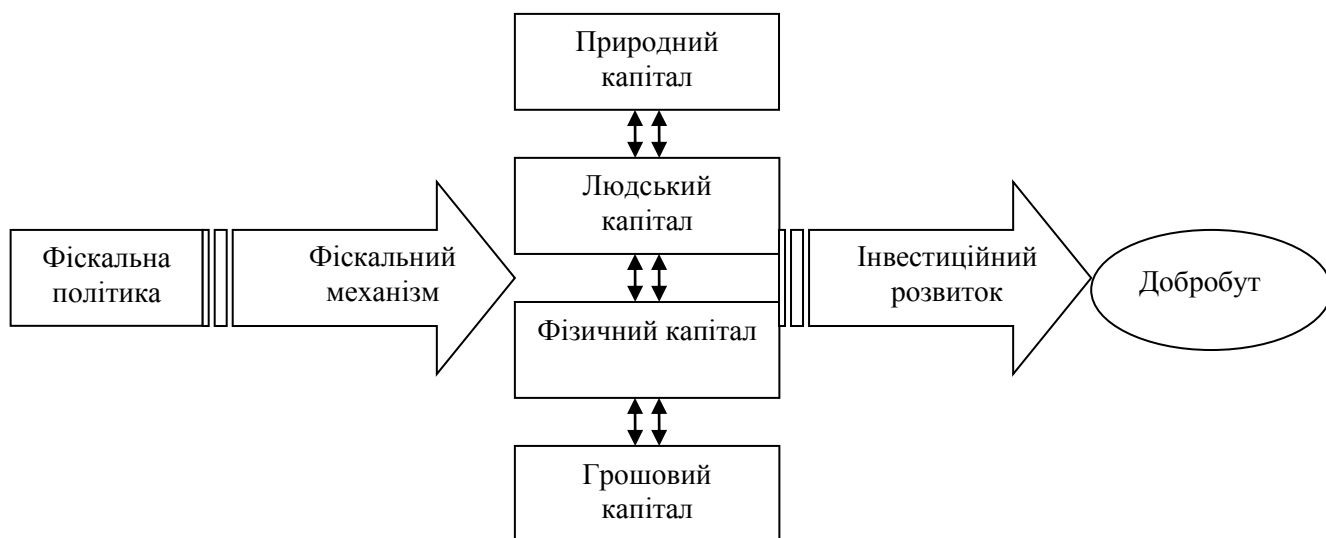
Доведено, що належне функціонування та гармонізація складових фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів досягається за рахунок забезпечувальних підсистем. До останніх запропоновано відносити: правове (сукупність законодавчих актів), нормативне (комплекс інструктивно-методичних документів), інформаційне (різного роду інформація), технічне (електронно-обчислювальна техніка, організаційна техніка, засоби зв'язку та програмні засоби) та організаційне (сукупність інститутів і виконуваних ними управлінських функцій) забезпечення. Зазначені підсистеми створюють умови для ефективного впливу

функціональних і структурних складових фіскального механізму на інвестиційну активність на всіх рівнях економічної системи.

У другому розділі «**Методологічний базис дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів**» концептуалізовано фіскальну політику як ідеологічну основу фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, визначено інституціональні засади та методологічні підходи до дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

З огляду на той факт, що фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів є засобом реалізації відповідної фіскальної політики держави, вивчено підходи до трактування останньої та обґрунтовано розглядати фіскальну політику як частину фінансової політики, що завдяки сукупності заходів та засобів, які змінюють бюджетні надходження й витрати, регулює розвиток держави та суспільства через вплив на різноманітні, зокрема інвестиційні процеси. Конкретизовано та описано цілі, напрями дії та принципи фіскальної політики. До цілей віднесено фіскальні, економічні, соціальні, екологічні та оборонні. Серед напрямів дії виокремлено консолідаційний, алокаційний та регулювальний. Принципи розмежовано на загальні, які включають філософські, економічні, організаційні та юридичні принципи, та специфічні, які відображаються у чинному бюджетно-податковому законодавстві та характеризують особливості організації фіскальних відносин в Україні.

Аргументовано, що фіскальна політика завдяки використанню фіскального механізму може регулювати інвестиційні процеси у державі. Так, фіскальна політика через фіскальний механізм впливає на вкладення капіталу у різних формах, що в кінцевому підсумку, у азі прийняття правильних управлінських рішень, призводить до зростання суспільного добробуту (рис. 3). Зростання фізичного та грошового капіталів сприяє добробуту завдяки економічному зростанню. Людський і природний капітал не тільки сприяють економічному зростанню, а й безпосередньо формують добробут. Людський та природний капітал також сприяють збільшенню доходності інвестицій, тим самим залучаючи більше капіталу та підвищуючи продуктивність інвестицій.

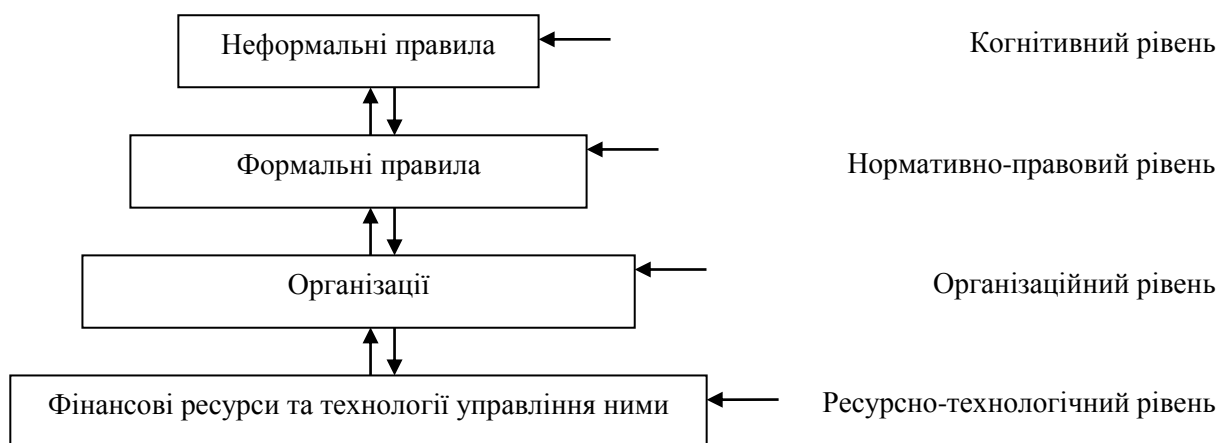

Рис. 3. Вплив фіскальної політики на інвестиційні процеси

Джерело: розроблено автором

Враховуючи інституціональний аспект визначено та охарактеризовано інституціональну структуру фіскального механізму регулювання інвестиційних

процесів як сукупність взаємопов'язаних неформальних і формальних правил, а також організацій, які забезпечують їх виконання, що в комплексі здійснюють вплив на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на інвестиційний розвиток країни. Інституціональну структуру фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів представлено у вигляді багаторівневої піраміди, яка охоплює когнітивний рівень (неформальні правила), нормативно-правовий рівень (формальні правила), організаційний рівень (організації (інститути)), та ресурсно-технологічний рівень (фінансові ресурси та технології управління ними) (рис. 4).

Рис. 4. Інституціональна структура фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів

Джерело: розроблено автором

У ході дослідження доведено, що фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів функціонує не тільки у жорстких рамках механізму вищого порядку (фінансового, економічного), а й у власному інституціональному середовищі. Головними елементами даного середовища є упорядкована сукупність формальних і неформальних правил та організацій (інститутів), які виконують конкретні функції, здійснюють фіскальний вплив на інвестиційну сферу та генерують відчутні для фіскального механізму трансакційні витрати.

Цілісне наукове пізнання фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів здійснюється за допомогою методології, яка визначається специфікою об'єкта та предмета дослідження. Причому методологію визначено на основі врахування функціонального, логічного й процесного аспектів як специфічне вчення, що охоплює сукупність принципів, методів, форм і послідовних етапів дослідницької (пізнавальної) діяльності, що застосовуються з метою виявлення наукових фактів, їх теоретичного обґрунтування та практичного впровадження. У структурі методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів виокремлено чотири рівні: філософський, загальнонауковий, конкретно науковий (спеціальний) і технологічний, які базуються на відповідних принципах.

У третьому розділі «Оцінювання регулювального впливу фіскального механізму на інвестиційні процеси в Україні» представлено еволюцію фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на українських землях, проведено аналіз ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на сучасному етапі, висвітлено інституціональні та структурні

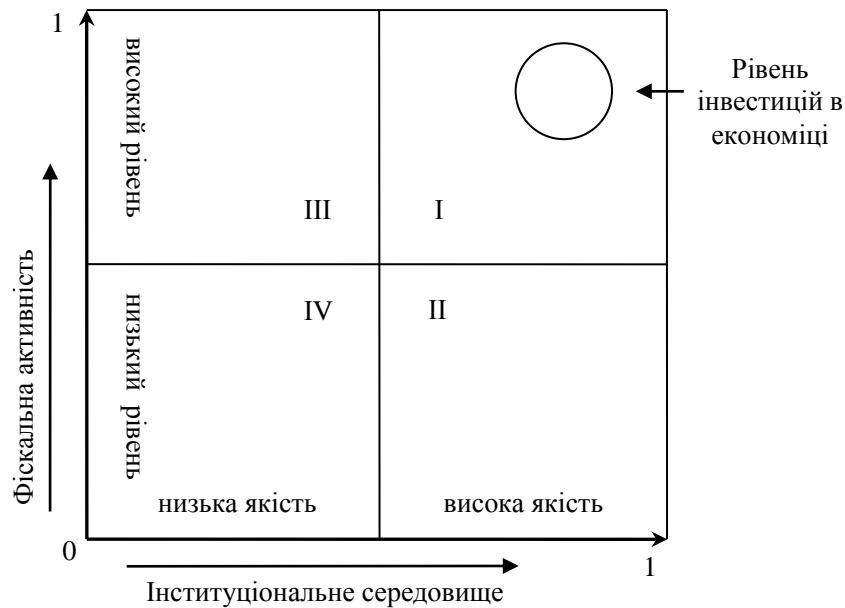

трансформації фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів під впливом євроінтеграції.

На основі ретроспективного аналізу висвітлено еволюцію фіскального механізму на українських землях в контексті його впливу на інвестиційні процеси. Виділено кілька етапів його трансформації: період розквіту та занепаду Київської Русі (зародження окремих інструментів фіскального механізму, які суттєвого впливу на інвестиції не мали); польсько-литовський період (функціонування фіскального механізму за принципом феодалної становості, який не сприяв розвитку інвестиційних процесів); московський період (існування тяглого або податного устрою фіскального механізму, що тільки стримував інвестиційний розвиток); козацький період (орієнтація фіскального механізму на військові потреби, а не на інвестиційні цілі, через постійні загарбницькі загрози з боку сусідніх держав); австро-угорський період (фіскальний механізм мав інвестиційне спрямування виключно для імперських платників податків, а не для підкорених суб'єктів); російський період (фіскальний механізм мав частково інвестиційну направленість у частині будівництва інфраструктури, проте насамперед націлювався на військові потреби та утримання державного апарату); період української революції 1917-1921 рр. (окремі спроби формування власного фіскального механізму були успішними, однак забезпечення його інвестиційної спрямованості не відбулося); радянський період (повна відсутність впливу на інвестиції з боку доходної складової фіскального механізму та значний регулювальний вплив з боку видаткової складової); період незалежності України (розвиток фіскального механізму в контексті активізації інвестиційної діяльності). Розглянуто можливості використання історичної спадщини у реформуванні фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні на сучасному етапі розвитку.

На основі вивчення поглядів зарубіжних і вітчизняних вчених на зміст поняття «ефективність» розмежовано сутність загальної ефективності та економічної ефективності та обґрунтовано під ефективністю функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів розглядати ступінь використання його складових, що дозволяє забезпечити активізацію інвестицій із дотриманням інтересів усіх економічних агентів та урахуванням сформованого інституціонального середовища у найбільш вигідний спосіб. Ключовим критерієм ефективності фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів має бути зростання рівня інвестицій в економіці, що забезпечується фіскальною активністю держави в межах сформованого інституціонального середовища.

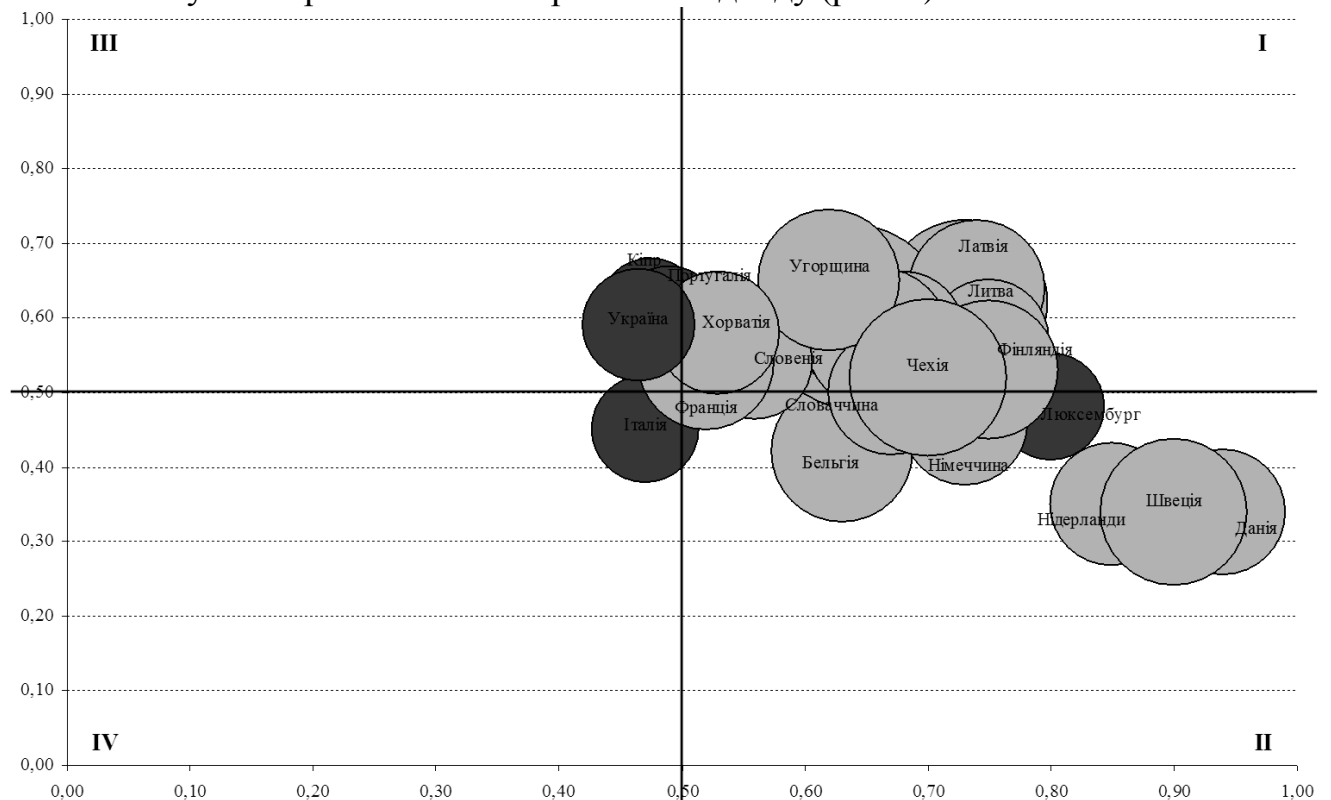
Для оцінки ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів запропоновано використовувати рейтингово-матричний підхід, що дозволяє враховувати вплив не лише фіскальних, а й інституціональних параметрів, та передбачає виділення трьох взаємозалежних складових ефективності: заходів (фіскальна активність), обмежень (інституціональне середовище) і результату (рівень інвестицій в економіці) (рис. 5). Даний підхід адаптовано для здійснення порівняльної оцінки ефективності фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в країнах ЄС і в Україні.

Рис. 5. Матриця оцінки ефективності фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів

Джерело: розроблено автором

Здійснено оцінку ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в країнах ЄС і в Україні у 2012-2021 рр. на основі застосування рейтингово-матричного підходу (рис. 6).

Рис. 6. Розподіл країн ЄС і України а ефективністю функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів у 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України

Проведена оцінка показала, що Австрія, Болгарія, Греція, Естонія, Ірландія, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія та Чехія мали високу якість інституціонального середовища та значний рівень фіскальної активності держави щодо регулювання інвестиційних процесів, тобто їх фіскальний механізм функціонував ефективно. Бельгія, Данія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Швеція демонстрували невисоку фіскальну активність держави щодо стимулювання інвестицій через бажання дотримуватись встановлених фіскальних правил, тобто їх фіскальний механізм функціонував недостатньо ефективно. Іспанія, Кіпр, Португалія та Україна показували високу фіскальну активність держави щодо інвестиційного розвитку всупереч дотримання ними фіскальних правил, тобто їх фіскальний механізм функціонував також недостатньо ефективно. Серед країн ЄС тільки Італія мала низьку якість інституціонального середовища та невисокий рівень фіскальної активності держави, що свідчить про її інвестиційно неактивну позицію як в частині використання складових фіскального механізму, так і в частині дотримання параметрів інституціонального середовища.

Висвітлено інституційні трансформації фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні під впливом євроінтеграції. Охарактеризовано інститути (органи законодавчої, виконавчої та судової влади), які представляють інтереси держави та виконують законодавчо визначені функції щодо впливу на інвестиційну діяльність. Окреслено інститути (громадські об'єднання (організації)), які представляють інтереси інвесторів та виконують функції із захисту та сприяння інвестиціям. Визначено необхідність вирішення проблем, які стосуються діяльності громадських рад щодо збалансування інтересів держави та платників податків у частині активізації інвестиційного розвитку.

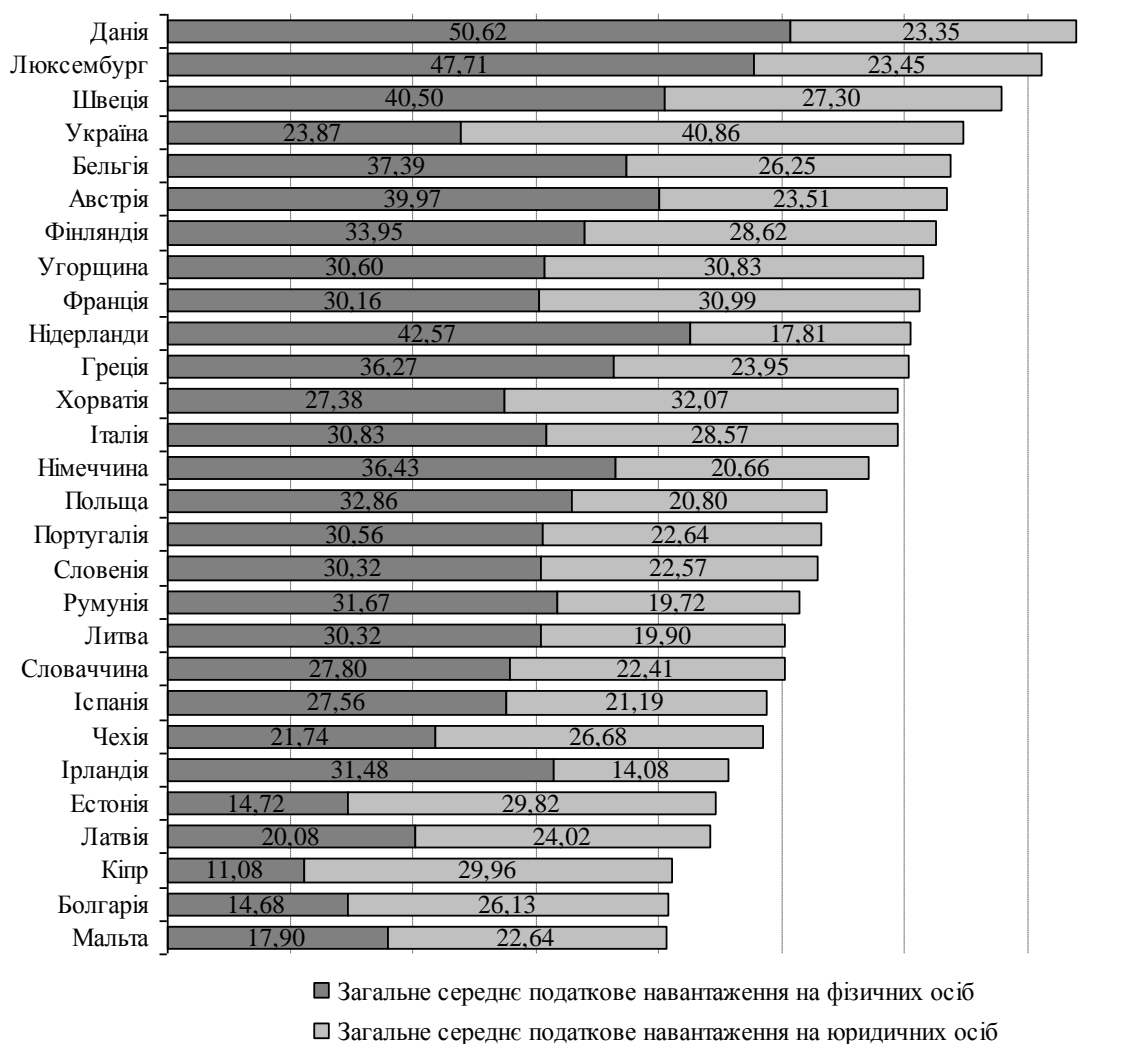
Розглянуто еволюцію загальних і спеціальних формальних правил фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні в контексті євроінтеграції. Досліджено досвід країн ЄС щодо використання фіскальних правил та виявлено їх елементи у вітчизняному законодавстві. Запропоновано повноцінне запровадження фіскальних правил ЄС у вітчизняну практику, що уможливить передбачуваність фіскальної політики у середньо- й довгостроковій перспективі та забезпечить стійкість функціонування фіскального механізму, зокрема через покращення інвестиційних очікувань економічних агентів.

Охарактеризовано ключові неформальні правила, які склалися в українському суспільстві. Визначено спільні й відмінні риси менталітету українців та сусідніх народів. У контексті євроінтеграції для нівелювання негативних неформальних правил, що здебільшого набуті під час російсько-радянського поневолення, обґрунтовано підхід до ухвалення формальних правил, який передбачатиме експертну оцінку будь-якого законопроекту на предмет відповідності національному й європейському менталітету та основним духовним цінностям українців та європейців.

У четвертому розділі «**Аналітична характеристика фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні в умовах євроінтеграції**» оцінено пріоритети та специфіку фіскального механізму регулювання інвестиційної активності домогосподарств, визначено тенденції та особливості фіскального механізму регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання,

з'ясовано сучасні мезо- та макрорівневі тренди фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

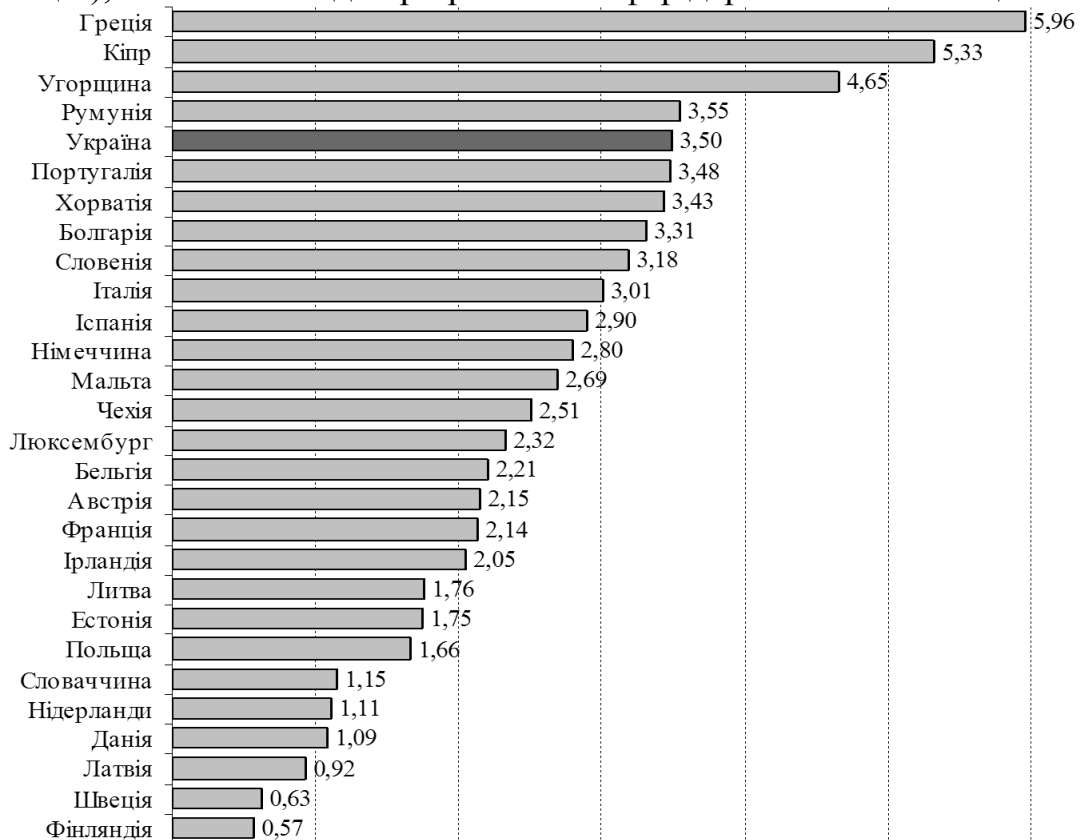
У процесі дослідження встановлено, що фіскальний механізм може впливати на прийняття інвестиційних рішень домогосподарств і підприємств насамперед шляхом стягнення податків. Виявлено, що у частині оподаткування населення в Україні не використовується досвід більшості країн ЄС щодо запровадження прогресивних ставок податку на доходи фізичних осіб та оподаткування пасивних доходів громадян, отриманих внаслідок інвестування, за зниженими податковими ставками. З'ясовано, що у частині оподаткування суб'єктів господарювання в Україні зазвичай використовується досвід країн ЄС за винятком перекладання єдиного соціального внеску виключно на підприємства-роботодавці, що негативно відображається на їх спроможності здійснювати інвестиції. Аргументовано, що загалом система оподаткування домогосподарств в Україні є необтяжливою та сприятливою для здійснення інвестицій, водночас система оподаткування підприємств через несення тягаря єдиного соціального внеску є жорсткою та несприятливою для реалізації інвестицій (рис. 7).

Рис. 7. Загальне середнє податкове навантаження на платників податків у країнах ЄС і в Україні у 2012-2021 рр., у%

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України

Обґрунтовано, що фіскальний механізм також може впливати на прийняття інвестиційних рішень домогосподарств і підприємств через надання капітальних трансфертів. Оскільки останні отримують виключно незахищені та малозабезпечені верстви населення, тому досягнути з їх допомогою позитивного інвестиційного ефекту мало ймовірно. Водночас для активізації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання капітальні трансферти використовуються як у країнах ЄС, так і в Україні, проте не в таких масштабах, як податки (рис. 8). В Україні, як і в інших країнах Східної Європи, спостерігається достатньо висока частка капітальних трансфертів суб'єктів господарювання у загальних видатках зведеного бюджету, що обумовлена значним рівнем зносу основних засобів підприємств (установ, організацій), які належать до пріоритетних сфер державної інвестиційної підтримки.

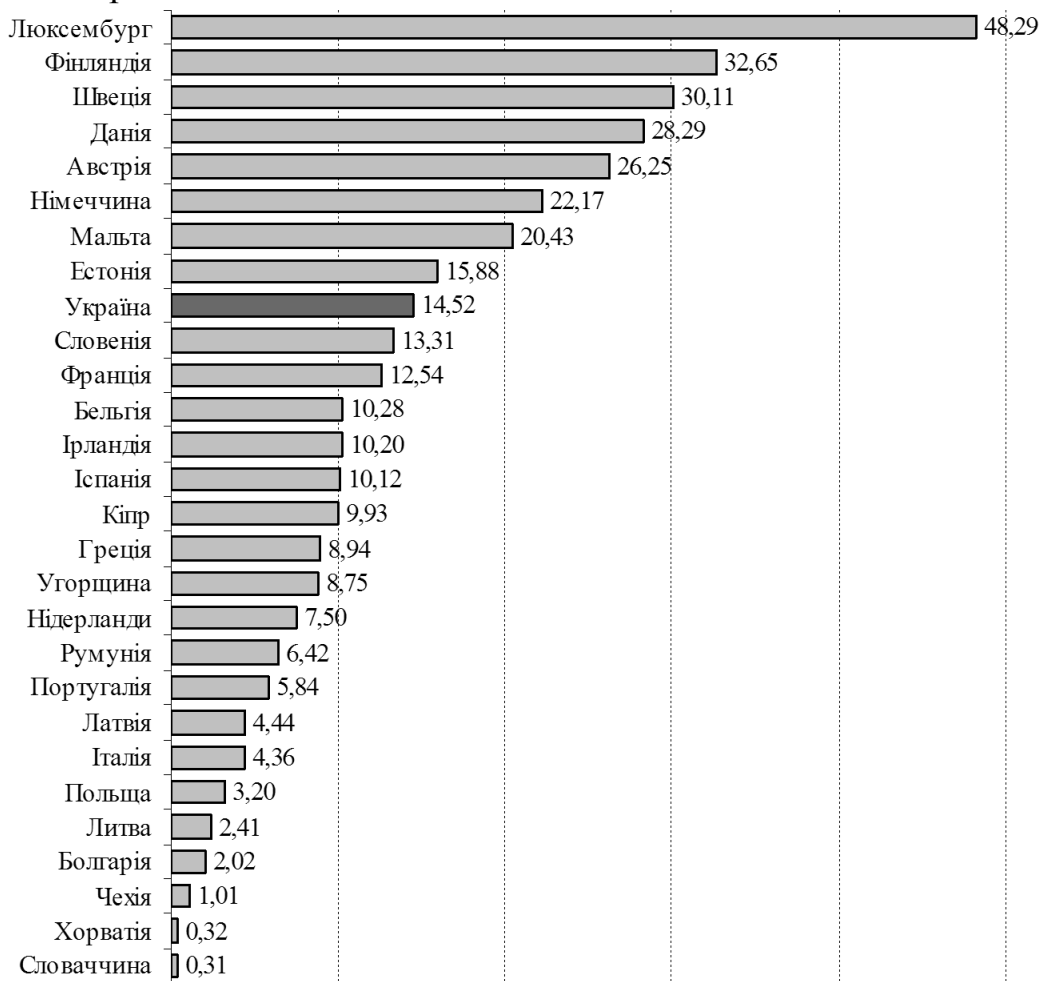

Рис. 8. Середня частка капітальних трансфертів підприємствам у загальних видатках зведеного бюджету в країнах ЄС і в Україні у 2012-2021 рр., у %

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України

Встановлено, що разом з податками й капітальними трансфертами значний вплив на інвестиції підприємств здійснюють державні (місцеві) гарантії. Особливістю даного впливу є чітко простежуваний прямий зв'язок між скороченням або розширенням надання державних (місцевих) гарантій суб'єктам господарювання та їх інвестиційною активністю, а також непрямий зв'язок, який проявляється через фінансовий ринок, активність якого безпосередньо залежить від створення державою умови для надання державних (місцевих) гарантій на випуск боргових цінних паперів або укладення кредитних договорів. Виявлено, що найбільш розвинені країни ЄС, як і Україна, активно використовують для стимулювання

інвестиційних процесів на мікрорівні державні (місцеві) гарантії (рис. 9), масштаби яких значно різняться.

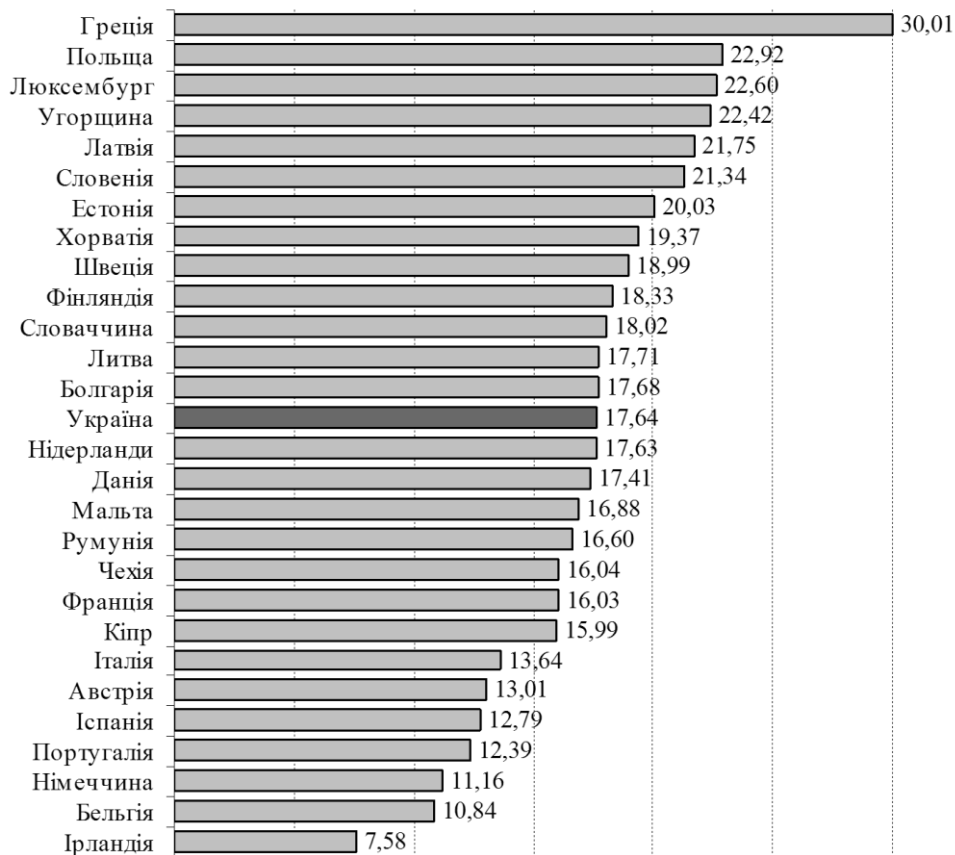
Рис. 9. Середня частка гарантованого боргу у сукупному консолідованому державному боргу в країнах ЄС і в Україні у 2012-2021 рр., у %

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України

Аргументовано, що держава завдяки формуванню інституціонального середовища регулює інвестиційні процеси, а завдяки функціонуванню фіскального механізму безпосередньо на них впливає. Причому інституціональне середовище сприяє створенню привабливих умов для здійснення інвестицій, тоді як державні інвестиції як важлива складова фіскального механізму забезпечують сталий розвиток країни, створюють належні умови для ведення бізнесу та формують комфортний простір для життєдіяльності домогосподарств.

На основі порівняльного аналізу бюджетних інвестицій в країнах ЄС і в Україні визначено, що вони відіграють різну роль у розвитку інвестиційних процесів (рис. 10). Так, найбільша частка бюджетних інвестицій у загальних інвестиціях спостерігається в країнах Східної Європи, Україні та Люксембурзі, решта країн ЄС використовує їх як доповнення чи фактор стимулювання інвестицій приватного сектору. Така ситуація обумовлена тим, що тривалий період панування командно-адміністративної економіки у східноєвропейських країнах відобразився на прагненні держав активно втручатися в інвестиційні процеси. Крім того, у даних країнах існує необхідність бюджетних інвестицій у розбудову соціально-економічної

інфраструктури, яка відповідає вимогам країн-учасниць ЄС та фінансується коштом структурних фондів ЄС.

Рис. 10. Середня частка бюджетних інвестицій у загальних інвестиціях у країнах ЄС і в Україні у 2012-2021 рр., у %

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України

Виявлено причини неефективності бюджетних інвестицій у країнах ЄС, особливо у формі реалізації державних інвестиційних проєктів, серед яких: залучення багатьох урядових інститутів до процесу їх розробки, затвердження й фінансування та слабка координація між ними; вплив політичних мотивів на їх розробку та здійснення; слабкі системи державного управління та підвітності створюють умови для процвітання корупції у ході їх здійснення; багаторічна їх реалізація створює додаткове навантаження на нестійкі бюджетні системи з неякісним управлінням річними бюджетами; масштабні державні інвестиційні проєкти часто пов'язані зі складними публічними закупівлями, які обумовлюють значні затримки та зростання витрат на реалізацію даних проєктів. В Україні до зазначених причин додаються: відсутність стратегії реалізації державних інвестиційних проєктів на загальнодержавному рівні; нестача уніфікованих процедур розгляду й відбору державних інвестиційних проєктів; відсутність деталізованої методології економічної оцінки та перегляду оцінки державних інвестиційних проєктів тощо.

Для оцінки впливу фіскального механізму на інвестиційну активність суб'єктів економічної діяльності проведено кореляційно-регресійний аналіз, який передбачав визначення впливу на результативний показник (інвестиції) низки фіскальних факторів (табл. 1).

Регресійні моделі впливу складових фіскального механізму на інвестиції суб'єктів економічної діяльності в Україні у 2012-2021 рр.

Регресійна модель впливу складових фіскального механізму на інвестиції домогосподарств	$Y = 143028,81 + 0,28X_1 - 5415,80X_2$ Y – інвестиції домогосподарств X ₁ – податкові платежі, сплачені населенням X ₂ – загальне податкове навантаження на фізичних осіб
Коефіцієнт парної кореляції	між X ₁ і Y: 0,559; між X ₂ і Y: 0,328
t-критерії Стюдента	зв'язок між X ₁ і Y: 1,91; зв'язок між X ₂ і Y: 0,98
Коефіцієнти еластичності	вплив X ₁ на Y: 0,829; вплив X ₂ на Y: -1,606
Коефіцієнт детермінації	0,361
Регресійна модель впливу складових фіскального механізму на інвестиції підприємств	$Y = -137380,71 + 3,08X_1 - 43718,59X_2 - 4,44X_3 + 0,92X_4$ Y – інвестиції підприємств X ₁ – податкові платежі, сплачені підприємствами X ₂ – загальне податкове навантаження на юридичних осіб X ₃ – капітальні трансферти, надані підприємствам X ₄ – державні гарантії, надані суб'єктам господарювання
Коефіцієнт парної кореляції	між X ₁ і Y: 0,963; між X ₂ і Y: 0,950; між X ₃ і Y: 0,881; між X ₄ і Y: 0,749
t-критерії Стюдента	зв'язок між X ₁ і Y: 10,16; зв'язок між X ₂ і Y: 8,52; зв'язок між X ₃ і Y: 5,27; зв'язок між X ₄ і Y: 3,19
Коефіцієнти еластичності	вплив X ₁ на Y: 6,914; вплив X ₂ на Y: -5,583; вплив X ₃ на Y: -0,576; вплив X ₄ на Y: 0,674
Коефіцієнт детермінації	0,974
Регресійна модель впливу складових фіскального механізму на інвестиції держави	$Y = -36001,05 + 0,16X_1 + 0,02X_2 - 0,02X_3$ Y – інвестиції держави X ₁ – доходи бюджету X ₂ – видатки бюджету X ₃ – консолідований державний борг
Коефіцієнт парної кореляції	між X ₁ і Y: 0,992; між X ₂ і Y: 0,991; між X ₃ і Y: 0,871
t-критерії Стюдента	зв'язок між X ₁ і Y: 22,41; зв'язок між X ₂ і Y: 21,02; зв'язок між X ₃ і Y: 5,02
Коефіцієнти еластичності	вплив X ₁ на Y: 1,468; вплив X ₂ на Y: 0,226; вплив X ₃ на Y: -0,329
Коефіцієнт детермінації	0,993

Джерело: складено автором на основі статистичної інформації організації Європейської Комісії Eurostat, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України

За результатами аналізу встановлено, що фіскальні фактори у 2012-2021 рр. не чинили значний вплив на масштаби інвестицій домогосподарств в Україні, що головним чином обумовлено значною «тінізацією» доходів населення, яка призвела до неоподаткування їх великої частки та неможливості коректного розрахунку податкового навантаження. Водночас фіскальні фактори значною мірою впливали на обсяги інвестицій підприємств і держави.

У п'ятому розділі «**Детермінанти підвищення дієвості ключових складових фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні**» визначено напрями удосконалення податкової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, запропоновано пріоритети реформування бюджетно-видаткової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, обґрунтовано перспективи розвитку боргової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

У ході дослідження встановлено, що від адекватності податкової складової фіскального механізму залежить ефективність інвестиційної діяльності, розвиток інвестиційної ініціативи та задоволення основних інвестиційних потреб платників податків. Податкова складова фіскального механізму регулювання інвестиційних

процесів спрямована на забезпечення рівноваги між фіскальною та регулюючою функціями податків та знаходить своє відображення насамперед у наданні податкових пільг.

На основі проведеного SWOT-аналізу використання податкових пільг та з урахуванням принципів управління інвестиційним пільговим оподаткуванням, які склались в американській та європейській теорії та практиці, розроблено інфологічну модель управління наданням інвестиційних податкових пільг в Україні (рис. 11).

Рис. 11. Інфологічна модель управління наданням інвестиційних податкових пільг в Україні

Джерело: розроблено автором

Обґрунтовано, що інвестиційні податкові пільги не завжди здатні компенсувати недоліки фіскального механізму або неефективно функціонуючу матеріальну, фінансову чи інституціональну архітектуру держави. У такому разі доцільно наблизити режим корпоративного оподаткування до європейської практики, зокрема через впровадження консолідованого оподаткування, а не активно використовувати податкові пільги. Консолідоване оподаткування визначено як особливий податковий режим, що передбачає уніфікацію (повну чи часткову) процедури оподаткування групою взаємопов'язаних підприємств, одне з яких (материнське) управляє діяльністю інших (дочірніх) або контролює їх.

Проаналізовано можливі ефекти консолідованого оподаткування для держави та платників податку. З точки зору держави застосування консолідованого оподаткування покращує справляння податків та спрощує їх адміністрування за рахунок скорочення кількості платників податку та контрольованих угод між ними. З точки зору платників податків використання консолідованого оподаткування не лише спрощує подання податкової звітності та оптимізує податкові платежі, а й сприяє формуванню ефективнішого механізму функціонування консолідованих груп платників податку за рахунок об'єднання та вивільнення грошових коштів групи. Оптимізація грошових учасників консолідованих груп платників податків дозволяє

спрямовувати вивільнені кошти на інвестиційну діяльність, що забезпечує сталий розвиток підприємств.

Доведено, що для підприємств в Україні застосування консолідованого оподаткування дозволить сформулювати додаткові умови інвестиційного розвитку шляхом зростання економічної ефективності діяльності всієї консолідованої групи загалом та кожного її учасника зокрема, високу конкурентоспроможність та зниження транзакційних витрат при взаємодії підприємств, пов'язаних єдиним виробничим процесом, що уможливить в перспективі прискорення темпів економічного зростання та, відповідно, збільшення податкових надходжень до бюджету.

У процесі дослідження з'ясовано, що використання видаткової складової фіскального механізму для впливу на інвестиційні процеси із важливої регулювальної функції, яка була притаманна державам у середині ХХ ст., на початку ХХІ ст. перетворилось у технічну або в найкращому випадку у залишкову регулювальну чи координаційну функцію галузевих міністерств. Проте світова фінансова криза 2008-2009 рр. та коронавірусна пандемія 2019-2021 рр. викликали відновлення інтересу держав до активного використання видаткової складової фіскального механізму.

Запропоновано інфологічну модель реформування управління бюджетними інвестиціями в Україні, яка передбачає удосконалення планування, розподілу та використання бюджетних інвестицій (рис. 12).

Рис. 12. Інфологічна модель реформування управління бюджетними інвестиціями в Україні

Джерело: розроблено автором

Результатом використання запропонованої інфологічної моделі управління бюджетними інвестиціями має стати спрямованість держави на підготовку та підтримання інвестиційних проектів, що мають чіткі технічні характеристики,

пройшли ретельну процедуру затвердження та відбору, фінансово доступних і значною мірою сприяючих економічному зростанню та суспільному добробуту.

Аргументовано, що пошук ресурсів для реалізації інвестицій без нанесення шкоди фіскальній стабільності є актуальним питанням для усіх держав, зокрема і для України. Багато країн запровадили фіскальні правила, спрямовані на ефективне використання бюджетних коштів. Проте зіштовхнувшись із фактичною неспроможністю керувати основними властивостями даних правил, зокрема прозорістю, гнучкістю, можливістю виконання, послідовністю, ефективністю тощо, з'явилися пропозиції щодо прийняття «золотого правила публічних фінансів» або «золотого правила публічних видатків».

У ході дослідження представлено дію «золотого правила публічних фінансів» на інвестиційні процеси, визначено переваги та недоліки, розглянуто варіанти його впровадження у вітчизняну практику у вигляді «обмеженого золотого правила», «асиметричного золотого правила» або «прагматичного золотого правила». Обґрунтовано створення в Україні Агентства з управління бюджетними інвестиціями у формі публічного акціонерного товариства з виключними повноваженнями щодо управління бюджетними інвестиціями на основі «золотого правила», що дозволить підвищити прозорість боргового фінансування державних інвестиційних проектів та посилити контроль за здійсненням державних запозичень і наданням державних гарантій для стимулювання інвестиційного розвитку. Визначено підхід до формування бюджетного дефіциту у повоєнний період, в якому буде відсутній фіскальний потенціал для запровадження «золотого правила», який охоплює досягнення макроекономічної стабільності, підтримку боргової стійкості та захист бюджетних інвестицій.

Обґрунтовано, що вдосконалення боргової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів вимагає не тільки дотримання «золотого правила», а й ефективного управління борговими зобов'язаннями держави. У цьому контексті на перший план виходять питання державних гарантій, адже їх надання здатне забезпечити досягнення інвестиційних цілей країни без негайного зростання податків, бюджетних видатків або державного боргу.

Визначено переваги та недоліки використання державних гарантій для активізації інвестиційних процесів, які дозволяють досягнути інвестиційні цілі країни без негайного зростання податків, бюджетних видатків або державного боргу. Обґрунтовано концепцію управління державними гарантіями в контексті стимулювання інвестиційних процесів в Україні (рис. 13). Остання уможливує для України формування належного інституціонального забезпечення державних гарантій, покращення рішень щодо їх надання та забезпечення відповідних подальших дій в ході їх використання. Відтак використання боргової складової фіскального механізму у поєднанні із заходами мінімізації витрат бюджету на його обслуговування, уможливить покриття наявного бюджетного дефіциту і, найважливіше, залучити додаткові ресурси для фінансування державних інвестиційних проектів.

Рис. 13. Концепція управління державними гарантіями в контексті стимулювання інвестиційних процесів в Україні

Джерело: розроблено автором

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове вирішення важливої науково-прикладної проблеми обґрунтування теоретико-методологічних домінант функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів та розробки науково-практичних рекомендацій щодо покращання фіскальних можливостей активізації інвестиційної діяльності усіх економічних агентів. Проведене дослідження дозволило сформулювати такі висновки концептуального, методологічного та науково-практичного характеру:

1. У сучасних умовах розвиток будь-якої держави неможливий без здійснення інвестицій, концептуалізація яких завжди перебуває в центрі уваги науковців. Тому, завдяки проведенню контент-аналізу та врахування концепції сталого розвитку, поширеної в країнах ЄС, було сформульовано авторське визначення категорії «інвестиції» як економічних відносин, які складаються в процесі вкладення капіталу (з урахуванням факторів часу і ризику) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання вигоди (зокрема в контексті сталого розвитку) й задоволення інтересів усіх суб'єктів цих відносин. Встановлено, що держава завдяки фіску може впливати на вкладення капіталу, змінюючи інвестиційну активність економічних агентів. Відтак обґрунтовано трактування дефініції «фіск» в аспекті поєднання головних бюджетних потоків – надходжень та витрат, що на відміну від існуючих фондово орієнтованих підходів, розширює трактування бюджету як усєї сукупності фінансових ресурсів, сконцентрованих у державному та місцевих бюджетах й державних цільових фондах. Виявлено, що становлення наукової думки щодо впливу фіску на інвестиційні процеси, що проходило у межах певної економічної школи, яка переважала у конкретний історичний період, мало виражений діалектичний характер, при якому її розвиток більшою мірою відбувався за рахунок заперечення поточних теорій (з одночасним обґрунтуванням їх непридатності) та їх заміною новими ефективнішими теоріями.

2. Фрагментарність досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців щодо фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, його ототожнення із податковим, бюджетним чи бюджетно-податковим механізмами, обумовило необхідність визначення його змісту, виходячи з базових понять «фіскальний», «механізм», «регулювання». Розроблено концептуальний підхід до трактування сутності фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів системи фіскальних засобів, форм і методів впливу держави на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на стимулювання/стримування інвестиційної активності суб'єктів економічних відносин для забезпечення сталого розвитку. Визначено кількісний (виражається через обсяг і пропорції мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів бюджету держави) та якісний (виявляється завдяки специфічному інструментарію стимулювання/дестимулювання інвестицій) вплив фіскального механізму на інвестиційні процеси. Виявлено та охарактеризовано специфічні властивості фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, серед яких: цілеспрямованість (наявність мети та завдань функціонування); суб'єктно-об'єктність (існування суб'єкта та об'єкта впливу); цілісність (наявність елементів і взаємозв'язків між ними); емерджентність (можливість появи нових якостей); синергічність (спрямованість складових до самоорганізації); ієрархічність (наявність складових нижчого рівня, які функціонують на основі підпорядкування складовим вищого рівня); структурність (існування певної структури). Зазначені властивості незмінні навіть при трансформації окремих елементів фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, що дає можливість ідентифікувати його як самостійно функціонуючу систему.

3. Фіскальний механізм впливає на інвестиційні процеси через його структуру та спрямованість його складових на вирішення конкретних завдань і досягнення реального ефекту, що відбувається завдяки фінансовим ресурсам, які формуються,

розподіляються та використовуються на задоволення інвестиційних потреб суб'єктів економіки. Запропоновано у складі фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів виокремлювати функціональні складові у вигляді основних підсистем – механізму формування доходів бюджетів, механізму здійснення видатків бюджетів, механізму перерозподілу доходів і видатків між бюджетами, механізму балансування бюджетів та механізму державного кредиту. Обґрунтовано розмежовувати структурні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, які діють у межах основних підсистем, – методи, форми, інструменти та важелі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що дають змогу впливати на інвестиційну активність суб'єктів економічної діяльності. Методи охоплюють якісні та кількісні; форми – оподаткування, перерозподіл доходів між бюджетами, кошторисне фінансування, бюджетне інвестування, бюджетне резервування, фінансування бюджету, кредитування бюджету, державні (місцеві) запозичення, державні (місцеві) гарантії; інструменти – доходні, видаткові, балансувальні бюджетні інструменти та інструменти державного кредиту; важелі – у межах доходних інструментів (ставки податків, зборів, обов'язкових платежів; розміри адміністративних платежів, фінансових санкцій, орендної плати; масштаби бази оподаткування; обсяги податкових пільг тощо); у межах видаткових інструментів (бюджетні норми; бюджетні резерви; бюджетні ліміти; кількість розпорядників і одержувачів бюджетних коштів; обсяги державних закупівель тощо); у межах балансувальних бюджетних інструментів (масштаби дефіциту / профіциту, розміри джерел фінансування дефіциту тощо); у межах інструментів державного кредиту (обсяги державних (місцевих) запозичень, державних (місцевих) гарантій, бюджетних кредитів, кредитні процентні ставки і тощо).

4. Фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів забезпечує реалізацію фіскальної політики, яка виступає його ідеологічним базисом, що дозволяє досягати поставлені цілі та вирішувати визначені завдання. Поглиблено зміст фіскальної політики як частину фінансової політики, що завдяки сукупності заходів та засобів, які змінюють бюджетні надходження й витрати, регулює розвиток держави та суспільства через вплив на різноманітні, зокрема інвестиційні процеси. Усю сукупність цілей фіскальної політики згруповано у фіскальні (пов'язані з формуванням і використанням бюджету), економічні (спрямовані на регулювання економічної сфери), соціальні (орієнтовані на вплив на суспільну сферу), екологічні (пов'язані із пом'якшенням змін клімату та адаптацію до них) та оборонні (характеризують вплив фіску на підвищення обороноздатності держави). Серед напрямів дії фіскальної політики виокремлено консолідаційний (акумуляування бюджетних коштів), алокаційний (розподіл бюджетних коштів) та регулювальний (вплив на соціально-економічні процеси), а також обґрунтовано їх прояв у стимулюванні чи стримуванні інвестиційних процесів. Принципи фіскальної політики розмежовано на загальні, які включають філософські, економічні, організаційні та юридичні принципи, та специфічні, які відображаються у чинному бюджетно-податковому законодавстві та характеризують особливості організації фіскальних відносин в Україні.

5. Формування та реалізація фіскальної політики нерозривно пов'язані із питаннями інституціональних аспектів функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, адже на рівні інституцій формуються та

трансформуються норми, цінності, стереотипи, ідеї, поведінка, організації, зміна яких призводить до глобальних інвестиційних наслідків. Розширено інституціональні засади функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів у частині конкретизації сутності інституцій на основі розгляду етичного, нормативного, ігрового, організаційного та комплексного підходів до їх трактування. Визначено та охарактеризовано інституціональну структуру фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як сукупність взаємопов'язаних неформальних правил (когнітивний рівень), формальних правил (нормативно-правовий рівень), а також організацій (організаційний рівень) забезпечення їх виконання, що в комплексі здійснюють вплив на процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів (ресурсно-технологічний рівень) з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на інвестиційний розвиток країни.

6. Дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів базується на методології, що враховує функціональний, логічний і процесний аспекти та визначається нами як специфічне вчення, яке охоплює сукупність принципів, методів і послідовних етапів дослідницької (пізнавальної) діяльності, що застосовуються з метою виявлення наукових фактів, їх теоретичного обґрунтування та практичного впровадження. Систематизовано та охарактеризовано загальнофілософські, загальнонаукові та конкретнонаукові (спеціальні) принципи методології. Узагальнено специфічні властивості та класифікаційні ознаки методів дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. Виокремлено чотири етапи такого дослідження, серед яких організаційний (розробка питань методології, методики та техніки дослідження), емпіричний (застосування методів і технік для отримання фактичного матеріалу та достовірної й репрезентативної інформації), теоретичний (аналіз фактів і інформації, їх узагальнення, теоретизація, опис і пояснення, обґрунтування тенденцій і закономірностей, виокремлення причинно-наслідкових зв'язків) та практичний (розробка практичних рекомендацій та їх впровадження). Доведено, що в сучасних умовах методологія дослідження фіскального механізму у контексті впливу на інвестиції повинна характеризуватись оперативністю, експериментальністю, синтетичністю та вибірковістю.

7. У різні історичні періоди розвитку суспільства фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів функціонував і розвивався разом із державотворенням та відповідав особливостям конкретної історичної епохи. Відтак здійснено періодизацію еволюції фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на українських землях, зокрема вирізняючи періоди: розквіту та занепаду Київської Русі, польсько-литовський, московський, козацький, австро-угорський, російський; української революції 1917-1921 рр., радянський і незалежності України. Виявлено історичні напрацювання, які необхідно подолати або доцільно використати для подальшого вдосконалення фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні.

8. Ефективне функціонування фіскального механізму має ключове значення для регулювання інвестиційних процесів, позаяк держава здійснює вагомий вплив на інвестиційну діяльність усіх економічних агентів. З'ясовано, що під ефективністю функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів варто розглядати ступінь використання його складових, який дозволяє забезпечити

активізацію інвестицій із дотриманням інтересів усіх економічних агентів та урахуванням сформованого інституціонального середовища у найбільш вигідний спосіб. Для оцінки ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів запропоновано використовувати рейтингово-матричний підхід, що дозволяє враховувати вплив не лише фіскальних, а й інституціональних параметрів, та передбачає виділення трьох взаємозалежних складових ефективності: заходів (фіскальна активність), обмежень (інституціональне середовище) і результату (рівень інвестицій в економіці). Оцінка ефективності функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів у 2012-2021 рр. показала, що в Україні, як і в низці країн ЄС (Іспанії, Кіпрі, Португалії), спостерігалася висока фіскальна активність держави щодо здійснення інвестицій всупереч дотримання ними фіскальних правил, тобто фіскальний механізм функціонував недостатньо ефективно.

9. Орієнтація України на євроінтеграцію обумовила інституціональні трансформації фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. Окреслено зміни в діяльності інститутів (органів влади), які представляють інтереси держави та виконують законодавчо визначені функції щодо впливу на інвестиційну діяльність, а також у діяльності інститутів (громадських організацій), які представляють інтереси суб'єктів економічної діяльності та виконують функції із захисту та сприяння інвестиціям. Розглянуто еволюцію формальних правил у країнах ЄС і запропоновано повноцінне їх запровадження у вітчизняну практику, що посилить передбачуваність фіскальної політики у середньо- й довгостроковій перспективі та забезпечить стійкість функціонування фіскального механізму, зокрема через покращення інвестиційних очікувань економічних агентів. Систематизовано неформальні правила, які склалися в Україні та сусідніх державах, та обґрунтовано підхід до ухвалення формальних правил, який передбачатиме експертну оцінку будь-якого законопроекту на предмет відповідності національному й європейському менталітету та основним духовним цінностям українців та європейців.

10. Фіскальний механізм може впливати на прийняття інвестиційних рішень різних економічних агентів шляхом використання різноманітних методів, форм, інструментів і важелів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів бюджету. Для оцінки такого впливу проведено кореляційно-регресійний аналіз, який передбачав визначення кількісного впливу на результативний показник (інвестиції населення, підприємств або держави) різноманітних фіскальних факторів. За результатами аналізу встановлено, що фіскальні фактори у 2012-2021 рр. чинили значний вплив на масштаби інвестицій різних економічних агентів у країнах ЄС, аналогічна ситуація спостерігалася і в Україні.

11. Податкова складова фіскального механізму, зокрема в частині управління податковими пільгами, значною мірою впливає на ефективність інвестиційної діяльності, розвиток інвестиційної ініціативи та задоволення основних інвестиційних потреб платників податків. Відповідно розроблено інфологічну модель управління наданням інвестиційних податкових пільг в Україні, яка містить п'ять основних етапів: 1) попередня оцінка доцільності запровадження інвестиційних податкових пільг; 2) розробка та впровадження критеріїв надання інвестиційних податкових пільг; 3) пошук і використання додаткових інвестиційних фіскальних стимулів; 3) періодична оцінка ефективності використання

інвестиційних податкових пільг; забезпечення прозорості та відкритості надання й використання інвестиційних податкових пільг. Впровадження запропонованої дасть змогу не лише вирішити наявні проблеми пільгового оподаткування домогосподарств і суб'єктів господарювання, а й дозволить перетворити податкові пільги на дієвий інструмент повоєнного інвестиційного розвитку України. Водночас інвестиційні податкові пільги не можуть компенсувати недоліки фіскального механізму чи неадекватну матеріальну, фінансову чи інституціональну інфраструктуру. Тому обґрунтовано наближення режиму корпоративного оподаткування в Україні до європейської практики через впровадження консолідованого оподаткування як особливого податкового режиму, орієнтованого на поліпшення інвестиційних умов діяльності платників податків і надання їм додаткових можливостей щодо застосування спеціальних правил оподаткування груп підприємств. Даний режим передбачає уніфікацію (повну чи часткову) процедури оподаткування групою взаємопов'язаних підприємств, одне з яких (материнське) управляє діяльністю інших (дочірніх) або контролює їх. В Україні запровадження режиму консолідованого оподаткування створить додаткові переваги для великих підприємств, підвищить їх інноваційно-інвестиційну активність та інвестиційну привабливість країни загалом.

12. Бюджетно-видаткова складова фіскального механізму у контексті регулювання інвестиційних процесів відновила своє вагомe значення у період пандемії COVID-19 та повномасштабної військової агресії російської федерації на території України, адже інвестиційна спроможність домогосподарств і суб'єктів господарювання значно знизилася. Запропоновано інфологічну модель реформування управління бюджетними інвестиціями в Україні, яка передбачає удосконалення планування (шляхом розробки національної стратегії та/або плану бюджетних інвестицій, використання середньострокових фіскальних рамок, впровадження бюджетування за результатами, запровадження попередньої оцінки бюджетних інвестицій та введення їх незалежної експертизи), розподілу (на реалізацію стратегічних цілей повоєнного відновлення інфраструктури, розвитку зеленої й цифрової економіки та забезпечення соціально-економічної стійкості) та використання (на основі запровадження повторного техніко-економічного обґрунтування, введення обліку за методом нарахування, своєчасного та повного фінансування та контролю виконання) бюджетних інвестицій. Використання даної моделі дозволить реалізовувати тільки найвигідніші державні інвестиційні проекти, які мають чіткі технічні характеристики, пройшли ретельну процедуру ухвалення та відбору, є фінансово доступними і значною мірою забезпечують економічне зростання та суспільний добробут.

13. Боргова складова фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в умовах обмежених фінансових ресурсів бюджету набуває важливого значення. Наразі переважна частина бюджетних коштів спрямовується на фінансування поточних потреб, що в умовах перманентних економічних криз призводить до нарощування державних запозичень, зростання рівня боргового навантаження та необхідності забезпечення боргової стійкості. Зазначене обумовлює потребу імплементації «золотого правила публічних фінансів» для недопущення формування необґрунтованих бюджетних дефіцитів, накопичення загрозливих масштабів державного боргу, макроекономічної нестабільності та

несправедливого для майбутніх поколінь перерозподілу тягаря державного боргу. Розглянуто варіанти впровадження у вітчизняну практику «золотого правила» у звичайному чи модифікованому варіанті шляхом обмеження використання державного боргу тільки для фінансування збільшення державних інвестицій, одночасно орієнтуючись на більшу частку державних інвестицій у загальних бюджетних видатках. Обґрунтовано створення в Україні Агентства з управління бюджетними інвестиціями у формі публічного акціонерного товариства з виключними повноваженнями щодо управління бюджетними інвестиціями на основі «золотого правила», що дозволить підвищити прозорість боргового фінансування державних інвестиційних проектів та посилити контроль за здійсненням державних запозичень і наданням державних гарантій для стимулювання інвестиційного розвитку. Визначено більш гнучкий підхід до формування бюджетного дефіциту у повоєнний період в Україні, який надає особливого значення таким трьом цілям: досягненню макроекономічної стабільності, підтримці стійкості боргової ситуації та забезпеченню та захисту державних інвестицій. Вдосконалення боргової складової фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів вимагає не тільки дотримання «золотого правила», а й ефективного управління умовними борговими зобов'язаннями держави. Обґрунтовано концепцію управління державними гарантіями в контексті стимулювання інвестиційних процесів в Україні, яка враховує формування належного інституціонального забезпечення (нормативно-правові акти, що врегульовують надання державних гарантій; фіскальні правила щодо надання державних гарантій; органи, які вчиняють правочини щодо державних гарантій; принципи управління державними гарантіями), а також вдосконалення засад прийняття (окреслення обставин надання державних гарантій; встановлення обмежень щодо надання державних гарантій; виокремлення кола інвесторів для надання гарантій; визначення умов надання державних гарантій; оцінка та розподіл ризиків надання державних гарантій; встановлення плати за надання державних гарантій) та реалізації (облік державних гарантій; забезпечення прозорості надання державних гарантій; передбачення майбутньої вартості платежів і оплата державних гарантій; моніторинг і контроль наданих державних гарантій; реформування виходячи з досвіду надання державних гарантій) рішень про надання державних гарантій у найбільш ефективний спосіб.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Управління економічним розвитком країни на засадах модернізації фінансової системи : монографія / за ред. В. І. Мельник, Г. Б. Погріщук. Тернопіль : Крок, 2019. 306 с. (17,8 д.а., особисто автору – 1,2 д.а.: Руденко В. В. П. 3.2. Фіскальна політика та її вплив на економічний розвиток держави).

2. Модернізація державних фінансів України у контексті європейського вибору : монографія / за наук. ред. І. О. Лютого, В. Б. Тропіної. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 312 с. (19,5 д.а., особисто – 0,6 д.а.: Мельник В. М., Руденко В. В. П. 4.1. Теоретична концептуалізація фіскального механізму).

**У періодичних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз
Scopus та Web of Science:**

3. Руденко В. В., Волощук Р. Є. Консолідоване оподаткування прибутку підприємств: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. №23. Т. 2. С. 205-212. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1349/1363>. (0,7 д.а., особисто автору – 0,4 д.а.: проведено аналіз зарубіжного досвіду, переваг і недоліків консолідованого оподаткування прибутку підприємств, а також можливостей його впровадження у вітчизняну практику).

4. Rudenko V., Voloshchuk R. The Essence and Specific Characteristics of the Fiscal Mechanism for Regulating the Investment Development of the National Economy. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9. No. 3. Pp. 78-90. URL: <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/1071>. (0,9 д.а., особисто автору – 0,5 д.а.: визначено сутність фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки, виокремлено та охарактеризовано його особливості).

5. Rudenko V., Voloshchuk R., Melnyk V., Tsiupa O. The Impact of Consolidated Value Added Taxation on Innovation and Investment Processes: European Experience and Prospects for Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. Vol. 17. Pp. 321-331. URL: [https://wseas.com/journals/ead/2021/a645115-014\(2021\).pdf](https://wseas.com/journals/ead/2021/a645115-014(2021).pdf). (1,2 д.а., особисто автору – 0,4 д.а.: здійснено аналіз зарубіжного досвіду, переваг і недоліків консолідованого оподаткування доданої вартості, а також можливостей його впровадження у вітчизняну практику).

6. Rudenko V., Voloshchuk R., Shchur R., Matskiv V. Institutional principles of building the fiscal mechanism for regulating the investment development of the national economy. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10. No.3. Pp. 79-96. URL: <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/1237>. (0,9 д.а., особисто автору – 0,3 д.а.: визначено сутність і складові інституціональної структури фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки).

7. Rudenko V., Pohrishchuk H., Moskvichova O., Bilyi M. Transformation of the Fiscal Mechanism of EU Member States and Ukraine During the COVID-19 Pandemic: from Consumption Supporting to Investment Stimulation. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2022. Vol. 18. Pp. 671-685. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2022/b325115-818.pdf>. (1,6 д.а., особисто автору – 0,8 д.а.: визначено сутність фіскального механізму, проаналізовано досвід країн ЄС щодо його використання для боротьби з наслідками пандемії COVID-19, обґрунтовано вплив фіскального механізму на інтенсифікацію інвестиційних процесів країн ЄС та України).

8. Rudenko V., Pohrishchuk H., Dobizha N., Moskvichova O. The Role of Fiscal Mechanism in Regulation of Households' Investment Activity in EU Countries and in Ukraine. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 25. No. 5. Pp. 86-100. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/uk/journals/tom-25-5-2022/rol-fiskalnogo-mekhanizmu-u-regulyuvanni-investitsiynoyi-aktivnosti-domogospodarstv-v-krayinakh-yes-i-v-ukrayini>. (1,5 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу складових фіскального механізму на інвестиції домогосподарств у країнах ЄС і в Україні).

У зарубіжних та наукових фахових виданнях України:

9. Руденко В. В. Сутність та особливості управління державним боргом у різних країнах світу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління.* 2013. №754. С. 61-68. (0,7 д.а.).
10. Руденко В. В. Зарубіжний досвід впровадження бюджетування, орієнтованого на результат. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки.* 2014. №1 (11). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=eui_2014_1_93. (0,6 д.а.).
11. Руденко В. В. Зарубіжний досвід формування та реалізації інвестиційної політики держави. *Облік і фінанси.* 2014. №1. С. 96-102. (0,6 д.а.).
12. Руденко В. В. Оцінка інвестиційної привабливості України на основі міжнародних рейтингів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2018. Т. 1. №14. С. 152-161. (0,6 д.а.).
13. Руденко В. В. Теоретична концептуалізація інвестиційного розвитку національної економіки. *Бізнес-навігатор.* 2019. Вип. 5.2 (54). С. 95-102. (0,9 д.а.).
14. Руденко В. В. Ідентифікація функціональних складових фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. *Економіка та держава.* 2020. №7. С. 73-78. (0,8 д.а.).
15. Руденко В. В. Детермінація методів фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. *Облік і фінанси.* 2020. №3 (89). С. 71-76. (0,7 д.а.).
16. Мельник В. М., Руденко В. В. Інституціональне середовище функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2020. Т. 1. №16. С. 8-17. (0,8 д.а., особисто автору – 0,4 д.а.: визначено структуру і специфічні характеристики інституціонального середовища функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів).
17. Руденко В. В. Зародження і розвиток фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів за княжих часів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: «Економіка».* 2020. Т. 7. №2. С.96-107. (1,2 д.а.).
18. Руденко В. В. Методологія дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки».* 2020. №12 (44) Т. 2. С. 138-145. (0,8 д.а.).
19. Руденко В. В. Вплив фіскального механізму на розвиток інвестиційних процесів на українських землях у польсько-литовську добу. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2021. №2 (72). С. 108-114. (0,8 д.а.).
20. Руденко В. В., Добіжа Н. В. Специфіка функціонування фіскального механізму на українських землях за козацьких часів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: «Економіка».* 2021. Т. 8. №1. С.120-129. (1,1 д.а., особисто автору – 0,6 д.а.: охарактеризовано фіскальний механізм Запорізької Січі).
21. Мельник В. М., Руденко В. В. Структурні складові фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2021. Т. 2. №17. С. 31-46. (1,3 д.а., особисто автору – 0,7 д.а.: визначено

методи, форми, інструменти та важелі фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів).

22. Руденко В. В. Цільові бюджетні фонди як складник фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2021. Вип. 3 (89). С. 46-53. (0,9 д.а).

23. Руденко В. В. Формальні правила у забезпеченні функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні в контексті євроінтеграції. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 124-131. (0,9 д.а).

24. Руденко В. В. Податкові пільги у забезпеченні інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання в країнах ЄС та в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №11-12. С. 39-46. (1,0 д.а).

25. Руденко В. В. Бюджетні інвестиції як важливий елемент фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в країнах ЄС і в Україні. *Управління змінами та інновації*. 2022. №3. С. 19-26. (0,8 д.а).

26. Мельник В. М., Руденко В. В. Вплив фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні. *Проблеми економіки*. 2022. №2. С. 145-162. (1,6 д.а., особисто автору – 0,8 д.а.: проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу елементів фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні).

27. Руденко В. В. Імплементация «золотого правила» у фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів в Україні. *Світ фінансів*. 2022. №4. С. 19-26. (0,8 д.а).

В інших виданнях:

28. Погріщук Г. Б., Руденко В. В. Інвестування : навч. посіб. Тернопіль : Крок, 2014. 280 с. (16,3 д.а., особисто автору – 8,2 д.а.: Р. 6. Фінансування інвестиційної діяльності; Р. 7. Обґрунтування доцільності реального інвестування; Р. 8. Обґрунтування доцільності фінансового інвестування; Р. 9. Управління інвестиційною діяльністю).

29. Бюджетний менеджмент : навч. посіб / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погріщук. Тернопіль : Крок, 2015. 522 с. (30,4 д.а., особисто автору – 4,3 д.а.: Р. 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту).

30. Бюджетний менеджмент : підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погріщук. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 532 с. (30,9 д.а., особисто автору – 4,0 д.а.: Р. 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту).

31. Руденко В. В. Інвестиційна діяльність в офшорних зонах: особливості реалізації та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. №1. С. 133-138. (0,6 д.а.).

32. Руденко В. В. Концептуальні засади бюджетного інвестування. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Т. 1. №11. С. 152-158. (0,5 д.а.).

33. Руденко В. В. Формування фінансово-інвестиційної стратегії корпорацій в сучасних умовах. *Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization : conf. proceed. of the Intern. scient.-pract. conf, Klaipeda, 29 Jan. 2016. Klaipeda, 2016. Pp. 286-289. (0,2 д.а.).*

34. Руденко В. В. Вплив фіску на інвестиційний розвиток національної економіки: інституціональний підхід. *Перспективи розвитку нової економічної системи на державному та регіональному рівнях* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5 жовт. 2019 р. Київ, 2019. С. 117-120. (0,2 д.а.).

35. Руденко В. В. Фіскальне регулювання інвестиційного розвитку національної економіки: неоліберальний підхід. *Сучасні тенденції економічного зростання: стратегії, напрями та пріоритети* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 14 груд. 2019 р. Запоріжжя, 2019. Ч. II. С. 73-77. (0,2 д.а.).

36. Руденко В. В. Періодизація наукових підходів щодо впливу фіску на інвестиційний розвиток національної економіки. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 8 квіт. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 42-46. (0,2 д.а.).

37. Руденко В. В. Фіскальний механізм та його роль в інвестиційному розвитку національної економіки. *Modern science: problems and innovations* : abstracts of the 2nd Intern. scient. and pract. conf., Stockholm, 3-5 May 2020. Stockholm, 2020. Pp. 870-876. (0,3 д.а.).

38. Руденко В. В. Фіскальне регулювання інвестиційного розвитку економіки в контексті ідей меркантилізму. Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 20-21 трав. 2020 р. Кам'янець-Подільський, 2020. С. 63-65. (0,1 д.а.).

39. Мельник В. М., Руденко В. В. Роль фіскальних правил у фіскальному механізмі регулювання інвестиційного розвитку економіки. Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 25 верес. 2020 р. Одеса, 2020. С. 123-126. (0,24 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто зарубіжний досвід використання фіскальних правил – 0,1 д.а.).

40. Руденко В. В. Фіскальні інститути як складові інституціональної структури фіскального регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. *Сучасні наукові підходи до модернізації економіки та фінансової системи країни* : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 17 жовт. 2020 р. Ужгород, 2020. С. 143-147. (0,2 д.а.).

41. Руденко В. В. Податковий механізм регулювання інвестиційних процесів на мікрорівні. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва* : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 27 листоп. 2020 р. Харків, 2020. С. 353-355. (0,1 д.а.).

42. Руденко В. В. Кількісні та якісні методи дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Specialized and multidisciplinary scientific researches* : collect. of scient. papers “ΛΟΓΟΣ” with proceed. of the Intern. scient. and pract. conf, Amsterdam, 11 Decem. 2020. The Netherland, 2020. Pp. 61-64. (0,2 д.а.).

43. Руденко В. В. Функції фіскальної політики в сучасних умовах. *П'ятдесят четверті економіко-правові дискусії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Львів, 24 лют. 2021 р. Львів, 2021. С. 29-31. (0,3 д.а.).

44. Руденко В. В. Вплив фіскальної політики на інвестиційні процеси. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні* :

матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 12 берез. 2021 р. Вінниця, 2021. С. 153-155. (0,3 д.а.).

45. Руденко В. В. Фіскальний механізм активізації інвестиційних процесів крізь призму вітчизняного законодавства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф, м. Вінниця, 22-23 квіт. 2021 р. Тернопіль, 2021. Т. 1. Ч. 1. С. 36-39. (0,2 д.а.).

46. Руденко В. В. Фіскальне стимулювання інвестиційного розвитку туризму. *Глобальні виклики для індустрії гостинності: економіка, менеджмент, дорадництво*: Зб. тез допов. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 18-19 трав. 2021 р. Київ, 2021. С. 53-57. (0,2 д.а.).

47. Руденко В. В. Форми фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Трансформація податкової та обліково-аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ*: Матер. ІХ Міжнар. наук.-практ. онлайн конф., м. Чернівці, 20 трав. 2021 р. Чернівці, 2021. С. 127-130. (0,2 д.а.).

48. Руденко В. В. Основні аспекти фіскальної політики. *Актуальні проблеми розвитку фінансової системи України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів*: Зб. матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., м. Херсон, 23 черв. 2021 р. Херсон, 2021. С. 44-46. (0,1 д.а.).

49. Руденко В. В. Зміст та ознаки методів дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. *Прогнозування соціально-економічного розвитку: планування, управління та аналіз*: Матер. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 31 липн. 2021 р. Дніпро, 2021. С. 87-92. (0,3 д.а.).

50. Руденко В. В. Інвестиційний вимір фіскальної політики в умовах пандемії COVID-19. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір*: Зб. матер. ІV Міжнар. наук.-практ. онлайн конф., м. Тернопіль, 8-9 верес. 2021 р. Тернопіль, 2021. С. 34-37. (0,2 д.а.).

51. Руденко В. В. Субвенції як інструмент розвитку інвестиційних процесів на місцевому рівні в Україні. *Економіка, облік, фінанси та право: виклики сучасного інформаційного суспільства*: Зб. тез допов. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 22 груд. 2021 р. Полтава, 2021. Ч. 1. С. 34-35. (0,1 д.а.).

52. Руденко В. В. Управління бюджетними інвестиціями в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні*: Зб. матер. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., м. Херсон, 23 груд. 2021 р. Херсон, 2021. С. 63-65. (0,1 д.а.).

53. Руденко В. В. Переваги та недоліки державно-приватного партнерства у регулюванні інвестиційних процесів в Україні. *Modern trends of scientific development*: Proceed. of the ІІ Intern. scient. and pract. conf., Vancouver, Canada, 18-21 Jan. 2022. Vancouver, 2022. Pp. 81-86. (0,4 д.а.).

54. Руденко В. В. Угоди про розподіл продукції у фіскальному механізмі регулювання інвестиційних процесів. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 25 лют. 2022 р. Вінниця, 2022. С. 143-145. (0,3 д.а.).

55. Руденко В. В. Податкові пільги та їх роль у регулюванні інвестиційних процесів у воєнний період в Україні. *Фінансове регулювання зрушень у економіці України*: Зб. тез допов. VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Мукачево, 29 берез. 2022 р. Мукачево, 2022. С. 198-201. (0,2 д.а.).

56. Руденко В. В. Фіскальна підтримка інвестиційних процесів в Україні у період військової агресії. *Economic activity in the special legal period* : Scient. collect. works of the Intern. scient. and pract. conf., Veliko Tarnovo – Kharkiv, Bulgaria, 30 March 2022. Veliko Tarnovo – Kharkiv, 2022. Pp. 192-199. (0,3 д.а.).

57. Руденко В. В. Інвестиційний розвиток туризму на засадах державно-приватного партнерства. *Гостинність і туризм майбутнього: наукові та практичні горизонти* : зб. тез доповід. I Міжнар. наук.-практ. конф. м. Київ, 17-18 травн. 2022 р. Київ, 2022. С. 71-73. (0,2 д.а.).

58. Руденко В. В. Складові та принципи управління бюджетними інвестиціями в Україні у повоєнний період. *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні* : Зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Хмельницький-Херсон, 20 груд. 2022 р. Хмельницький-Херсон, 2022. С. 46-48. (0,1 д.а.).

59. Руденко В. В. Ефективність функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів: зміст і характеристика. *Diversity and Inclusion in Scientific Area* : Proceed. of the 2nd Intern. scient. and pract. conf., Warsaw, Poland, 26-28 Jan. 2023. Warsaw, 2023. Pp. 69-73. (0,2 д.а.).

60. Руденко В. В. Громадські об'єднання як інститути фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів в Україні. *Національні економіки в умовах новітніх глобальних викликів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 1-28 лют. 2023 р. Харків, 2023. С. 262-263. (0,1 д.а.).